

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра германської філології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Спеціальність 035 «Філологія»
Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ
АНГЛОМОВНИХ ВИСТУПІВ ІЗ ПРОБЛЕМ ОСВІТИ (НА
МАТЕРІАЛІ TED TALKS)

Допущено до захисту «__» _____ 20 р.

Зав. каф. германської філології ___ канд. філол. наук, Баранова С.В.

Виконала:

студ. групи ПР.м-21/1

Гранкіна Юлія Олександрівна

Науковий керівник:

канд. філол. наук

Куліш Владислава Сергіївна.

Суми 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО ДИСКУРСУ	6
1.1. Визначення та особливості науково-популярного дискурсу	6
1.2. TED Talks як зразок науково-популярного дискурсу	16
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АНГЛОМОВНИХ ВИСТУПІВ ІЗ ПРОБЛЕМ ОСВІТИ (НА МАТЕРІАЛІ TED TALKS)	22
2.1. Композиційна організація англомовних виступів Ted Talk	22
2.2. Лексико-семантичні особливості англомовних виступів Ted Talk із проблем освіти	29
2.3. Стилiстичні засоби виразності англомовних виступів Ted Talk із проблем освіти	32
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ СТРАТЕГІЇ ТА ПРИЙОМИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ВИСТУПІВ TED TALK ІЗ ПРОБЛЕМ ОСВІТИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	39
3.1. Стратегії перекладу освітніх текстів Ted Talk	39
3.2. Прийоми українського перекладу англомовних виступів Ted Talk із проблем освіти	45
3.3. Особливості відтворення прагматичного змісту при перекладі англомовних виступів Ted Talk	51
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ	64
СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ	64

ВСТУП

На сьогодні існує безліч нових лінгвістичних підходів до вивчення мови. Один з таких підходів – дискурсологія, яка досліджує особливості функціонування мови в контексті різноманітних дискурсів. В останні роки дискурс став популярним об'єктом дослідження серед лінгвістів.

Однією з актуальних, на сьогоднішній день, форм науково-популярного дискурсу англійської мови є лекції TED Talk. Ці лекції, які набирають популярності серед широкого кола аудиторії, становлять собою особливий тип публічного виступу, який відрізняється не лише текстовою структурою, стильовими особливостями та використанням новоутвореної лексики, але й специфічною жанровою приналежністю. Незважаючи на те, що на основі виступів TED Talk створюються навчальні посібники, присвячені різним методам вивчення лексики та граматики англійської мови, сучасна лінгвістика не має чітких рекомендацій щодо ефективного аналізу подібного мовного матеріалу з точки зору риторики, дискурсології та комунікативної лінгвістики, а також перекладознавства та практичного перекладу.

Тексти виступів TED Talk були досліджені в роботах Є. Ю. Вікторової, А. І. Матяшевської, З. Н. Зарипової та інших дослідників. Вони є ефективним засобом популяризації наукової думки. Однак через свою новизну, вони досить мало вивчені та становлять значний інтерес для лінгвістів та перекладачів. Нечіткість меж науково-популярної та наукової літератури ускладнює функціональну та жанрову категоризацію виступів TED Talk, що, у свою чергу, впливає на можливість класифікації стратегій дискурсу та комунікації, а також мовних засобів, використовуваних у таких виступах.

Об'єктом дослідження є сучасний англомовний науково-популярний дискурс на матеріалі Ted Talk лекцій на тему проблем освіти.

Предметом дослідження виступають особливості українського перекладу англomовних виступів із проблем освіти (на матеріалі Ted Talk лекцій).

Мета дослідження полягає у вивченні особливостей українського перекладу англomовних виступів із проблем освіти (на матеріалі Ted Talk лекцій).

Для досягнення цієї мети дослідження, слід досягти таких поставлених **завдань** роботи:

- 1) уточнити поняття англomовного науково-популярного дискурсу;
- 2) розглянути виступи Ted Talk як зразок сучасного науково-популярного дискурсу;
- 3) здійснити аналіз композиційних особливостей організації англomовного дискурсу Ted Talk лекцій;
- 4) проаналізувати лексико-семантичні та стилістичні особливості виступів Ted Talk;
- 5) розглянути стратегії й тактики англomовного науково-популярного дискурсу (на матеріалі Ted Talk лекцій);
- 6) з'ясувати особливості відтворення прагматичного змісту при перекладі англomовних виступів Ted Talk.

Теоретична значущість дослідження полягає у тому, що у роботі систематизовано теоретичний матеріал з вивчення особливостей популярно-наукового дискурсу, аналізу усного мовлення оратора, мовних засобів впливу на слухача, експресивних засобів мови у текстах публічних виступів. Окрім того, у дослідженні систематизовано знання про особливості перекладу лексико-семантичних та стилістичних, прагматичних особливостей виступів Ted Talk як зразку науково-популярного дискурсу.

Практична цінність. Результати проведеного дослідження можуть бути використані у курсах риторики та ораторської майстерності, стилістики лексикології та у спеціальному курсі з академічної риторики. Матеріали можуть бути корисні при розробці теоретичних курсів для факультетів іноземних мов,

міжнародних відносин, журналістики, а так само можуть знайти застосування у соціології та психології, перекладознавстві та методиці навчання перекладу.

Методи дослідження. У роботі застосовувалися загальнонаукові методи опису і узагальнення з елементами лінгвістичного, контекстуального та контент-аналізу текстів. Збір матеріалу здійснювався методом суцільної вибірки. При систематизації та узагальненні результатів спостереження використовувався описовий метод. Вивчення промов та їх порівняння проводилися шляхом застосування порівняльно-заставного методу. Особливості перекладу виступів українською мовою досліджувалися за допомогою перекладацького та структурного аналізу.

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, списку довідкових джерел списку ілюстративних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО ДИСКУРСУ

1.1. Визначення та особливості науково-популярного дискурсу

Вивчення явища «дискурсу» відіграє важливу роль у сучасній лінгвістиці. Термін «дискурс» є універсальним і може означати різні мовні явища залежно від його тлумачення, однак через його всеосяжний характер переважно вимагає додаткового пояснення. Традиційно дискурс розглядається у сучасному мовознавстві як «текст, занурений у ситуацію спілкування». Це поняття тлумачиться у межах різних лінгвістичних напрямків дослідження – прагмалінгвістика, психолінгвістика, лінгвостилістичний аналіз, лінгвокультурологія, соціолінгвістика, структурно-лінгвістичний опис та ін.

Згідно з Д. Кристалом, термін «дискурс» використовується для опису широкого мовного сегмента, що перевищує межі окремого речення. Він складається з фрагментів, які утворюють будь-яку мовленнєву подію [33, с. 156]. У лінгвістиці дискурс можна розглядати як одиницю поведінки, що має попередній, пре-теоретичний статус. Іншими словами, це набір мовних фрагментів, які створюють будь-яку мовленнєву подію. Наприклад, це може бути розмова, жарт, проповідь або інтерв'ю.

На сьогодні вчені класифікують різні види дискурсів відповідно до діяльності людей, у рамках якої вони використовують мову і створюють текстові матеріали з загальними характеристиками [5; 7]. Відтак, виділяються політичний, педагогічний, юридичний, релігійний та інші типи дискурсів. Крім того, існують кінодискурс та дискурс художньої літератури, дитячий та молодіжний дискурси та ін. У цьому дослідженні ми зосереджуємося на науково-популярному дискурсі, який привертає нашу увагу.

Дослідники, що вивчають явище науково-популярного дискурсу, вказують на те, що цей дискурс складається з текстів, що поєднують ознаки як наївної, так і наукової картин світу. П. В. Мацьків наголошує, що на відміну від наукового мислення, наївна картина світу виникає випадково та часто базується на спостереженнях та емпіричному досвіді. За словами дослідниці, наївна картина світу, яка є типовою для більшості людей, відрізняється від наукової. Тим не менш, варто зазначити, що термін «наївна» не має негативного значення та не означає «примітивність» сприйняття, оскільки саме наївна картина світу та її концепції стали фундаментом і точкою відліку для формування наукової картини світу [10, с. 115]. Відтак, науково-популярний дискурс поєднує наївне бачення світу та науковий підхід до його розуміння. З одного боку, він передає міжнародні загальноприйняті наукові знання, а з іншого, користується індивідуальними мовними виразними засобами кожної мови.

Інше важливе поняття, на яке варто звернути увагу у ході дослідження науково-популярного дискурсу, – науковий та науково-популярний стилі. Традиційно науково-популярний стиль розглядається як підстиль наукового стилю. Однак, серед дослідників досі немає однозначності щодо того, чи є науково-популярний стиль самостійним або просто одним з варіантів наукового дискурсу. За словами А. С. Безсонової, складність у визначенні стилістичного статусу науково-популярного тексту визначається двома факторами:

1) різними жанрами науково-популярної літератури, такими як книги, статті, інтерв'ю тощо;

2) різноманітність комунікативно-прагматичних параметрів, які впливають на стилістичну презентацію таких текстів. Наприклад, аудиторія науково-популярного тексту може бути розрізнятися за різними критеріями: рівнем освіти, віком, спроможністю розуміння наукових знань і метою їх отримання тощо. Безумовно, ці фактори впливатимуть на спосіб подачі інформації [1, с. 103].

Звертаючись до досліджень іноземних вчених, варто згадати про внесок С. Перро у цю область лінгвістики. За словами дослідниці, можна визначити «науково-популярні» як усі роботи, які популяризують науку. Такі роботи публікуються у книгах, а також у менших джерелах, як-от газети, журнали, есе та веб-форуми. Під терміном «популяризація науки» автор має на увазі тексти, які спрямовані на звичайних людей та не мають професійної спрямованості [31, с. 14–15].

Науково-популярний підстиль, за тлумаченням С. П. Денисова, є одним з варіантів стилістико-мовленнєвого виразу наукового функціонального стилю. Він відрізняється виконанням додаткових комунікативних завдань, таких як потреба «перекладу» спеціалізованої наукової інформації мовою загального розуміння. Іншими словами, його основна мета – популяризація наукових знань серед широкого загалу аудиторії [4, с. 10]. Л. Єфімов, зокрема, визначає науково-популярний текст як такий, що презентує наукові факти для осіб, які не мають фахової підготовки в цій галузі знання, та ставить своєю метою задоволення пізнавального інтересу адресата [6, с. 37].

За словами А. С. Безсонової, науково-популярний дискурс може бути описаний як колекція текстів, що характерні для певної сфери спілкування. При цьому враховуються екстралінгвістичні фактори, взаємодія між відправником та отримувачем повідомлення, а також комунікативні мотивації. За словами вченої, дослідники, які стоять на позиції самостійного існування науково-популярного дискурсу, вважають незаперечним аргументом яскраво виражену антропоцентричність і безумовну спрямованість на отримувача [1, с. 105].

Проведений аналіз лінгвістичних джерел дав змогу виявити, що на сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки активно проводяться різноманітні дослідження у галузі науково-популярного дискурсу. Проте, вчені ще не досягли згоди стосовно точного визначення науково-популярного дискурсу, а також його місця у системі мовних стилів. Особливу дискусію викликає питання про зв'язок

між науково-популярним та науковим стилями, а відповідно, їх дискурсами. Виходячи з наявних визначень науково-популярного дискурсу, його можна розглядати як збірну сукупність текстів, що стосуються наукової комунікації та призначені для неспеціалістів, поєднуючи в собі як наукові, так і простіші візуальні способи сприйняття світу.

Типологічні відмінності англomовного науково-популярного дискурсу відповідають категоріям інституційного дискурсу [8]. Інституційний дискурс має свої специфічні особливості, пов'язані з його типом, який визначається концептуальним явищем, що уособлюється у відповідному інституті. Наприклад, науковий дискурс пов'язаний з наукою, медичний – зі здоров'ям, освітній – з питаннями освіти і т. д. Це явище пов'язане з ролями людей, будівлями, що призначені для певних функцій, соціальними ритуалами та поведінковими стереотипами, міфологемами і текстами, які розгортаються в певній соціальній сфері.

В описі певного типу інституційного дискурсу дослідники пропонують застосовувати наступну структуру:

- 1) учасники;
- 2) місце та час;
- 3) ціль;
- 4) цінності (включаючи ключовий концепт);
- 5) стратегії;
- 6) тематика;
- 7) різновиди та жанри;
- 8) прецедентні (культурогенні) тексти;
- 9) дискурсивні формули [8].

Для аналізу типологічних особливостей науково-популярного дискурсу необхідно відрізнити цей тип дискурсу від суміжного наукового дискурсу. Хоча тематика науково-популярного стилю частково співпадає з науковою літературою,

його відмінність полягає в цільовій орієнтації та аудиторії. Водночас, науково-популярна література має певний спільний читацький шар з художньою літературою, проте не збігається з нею за тематикою та цілями [5, с. 297]. Одним із важливих елементів науково-популярного дискурсу є висока емоційність. Виявлення експресивно-емоційних елементів може також бути присутнім у науковому мовленні, але вони не є ключовою складовою стилю, оскільки науковий виклад спрямований на логічне сприйняття.

Як науковий, так і популярно-науковий дискурси є різновидами мовленнєвої активності, яка втілюється в тексті та використовується для комунікації між членами відповідних соціальних груп або інститутів з метою використання своїх ролей та статусу всередині цього соціального контексту [22, с. 164]. У науковому дискурсі учасниками є вчені, професіонали, фахівці. Вони виступають як мовці, а їх співрозмовники або аудиторія також є спеціалістами, такими як лікарі та інтерни, викладачі (професори, доценти) та студенти і т. д.

Особливості науково-популярного дискурсу пояснюються тим, що такі тексти не створюються для вузького наукового дослідження, як у випадку зі справжніми науковими текстами, а з метою широкого поширення наукової інформації для популяризації конкретних наукових знань. Таким чином, з огляду на комунікативно-прагматичні цілі, змістовне наповнення та цільову аудиторію, науково-популярний дискурс наближений до академічних наукових текстів [8, с. 67]. У науковій комунікації існують чотири категорії отримувачів інформації:

1. Фахівці – особи, які володіють глибокими знаннями в певній науковій сфері.
2. Універсалісти – це фахівці, які мають широкий огляд знань у різних галузях.
3. Непрофесіонали або дилетанти – це особи, які не мають спеціальної освіти у даній науковій галузі, але звертаються до фахівців для отримання відповідей.

4. Люди, які не мають спеціальної освіти щодо конкретної наукової проблеми [5, с. 45].

Напрямок науково-популярного дискурсу сконцентрований, головним чином, на населенні третього і четвертого типів. Таким чином, науково-популярні тексти мають на меті передати знання від фахівця широкому загалу осіб із різним рівнем освіти, включаючи людей з багатою професійною, середньою та базовою освітою.

Тип отримувача вказує на те, що автор популярно-наукового тексту повинен пристосовувати науковий матеріал, його структуру та зміст, оскільки отримувач такого тексту не є експертом у даній галузі. Зазвичай отримувачі популярно-наукових текстів мають лише загальний, досить віддалений стосунок до області, що описується у науково-популярному тексті. Тому наукові знання подаються у популярно-наукових текстах в готовому вигляді, а не як логічне пояснення (посилання – висновок). Науково-популярний дискурс, як правило, спрощений та підготовлений для розуміння непрофесіоналами.

Залежно від завдань комунікації, статус та роль вченого у взаємодії «агент – клієнт» у публічному дискурсі можуть змінюватись. Враховуючи контекст, вчений може виступати як дослідник, який отримує та об'єднує нові знання; вчителя, який передає ці знання молодшим поколінням; експерта, який якісно оцінює нові наукові відкриття; або популяризатора, який пояснює наукові досягнення простим способом для загальної аудиторії.

Складові завдання науково-популярного дискурсу можуть бути визначені за такими критеріями:

- формулювання актуальності та визначення проблеми дослідження;
- виділення предмета та об'єкта дослідження;
- обґрунтування вибору методів дослідження;
- формулювання робочої гіпотези дослідження;
- формулювання мети дослідження;

- опис історії запитання;
- відбір, класифікація та аналіз наукового матеріалу;
- синтез нового наукового матеріалу, розробка моделі, створення типології та ін.;

- доступна подача наукового матеріалу з метою зацікавлення широкої аудиторії, популяризації наукових фактів та знань.

Науково-популярний дискурс, його створення та адекватне розуміння значущості залежать від прагматичних факторів, таких як риторичні норми наукового спілкування. Конкретні норми включають принципи кооперації та мовленнєвої ввічливості, як зазначено Г. П. Грайсом та Дж. Лічем. Також важлива етикетизація, як пропонується О. М. Ільченком та Г. Г. Почепцовою. Етикетизація розглядається як національно-культурна норма, яка виражається у використанні некатегоричної форми викладу. Нарешті, важливими вимогами є принципи відносної істинності наукового знання та його композиційної організації.

Головною метою науково-популярного дискурсу є передача логічної інформації та доведення її правдивості, подібно до наукового дискурсу. Однак, особливістю цього типу текстів є також популяризація наукової інформації для неспеціалістів, які не ознайомлені з термінологією та системою науки. Передача наукових знань у доступній формі вимагає використання спеціальних мовних засобів, які відсутні у власне-науковому стилі.

Популяризація полягає у поясненнях, методологічних порадах та попередженнях. У науково-популярному дискурсі важливо не тільки послідовно викласти наукові факти, що є головною метою наукового стилю. Основною метою є ознайомлення читача з науковими поняттями та явищами у зрозумілій для неспеціалістів формі. Таким чином, цей тип літератури відрізняється від наукового не тільки за системою доводів та відбору матеріалу, але й за мовною структурою та стилем викладу. Характеристики науково-популярного дискурсу включають:

- детальне викладення наукових даних та пояснення інформації;
- розкриття загальних положень за допомогою конкретних прикладів;
- спеціальне використання мовних засобів для підкреслення логічної послідовності міркувань;
- уникання масового використання термінів, а в разі необхідності – пояснення їх значення;
- відсутність перевантаження науковими фактами, щоб забезпечити читачеві / слухачеві «відпочинок»;
- використання паралелей та «вставок» іншого характеру, які не є безпосереднім науковим змістом;
- використання різноманітних прийомів (включаючи мовні) для привертання уваги читача / слухача;
- прагнення до оригінальності та унікальності висловлювань та інших аспектів [17].

Також, серед особливостей науково-популярного стилю, можна відмітити такі риси: включення ілюстрацій та прикладів для кращого розуміння; спрощення синтаксичних конструкцій та уникнення складних речень; заміна термінології поясненнями або розшифровкою в дужках; використання емоційно-оцінних слів; активне використання художніх засобів для збагачення тексту експресивністю і образністю; використання розмовного стилю; деталізація тексту та надання йому конкретності; оригінальний підхід до викладу матеріалу з метою зацікавлення уваги читача; використання засобів газетного, інформаційного і публіцистичного стилю; реферативний характер; актуалізація уваги читача за допомогою різних мовних прийомів, таких як тропи, комплекси «питання-відповідь» та ін. [19].

Особливості стилю науково-популярного дискурсу включають емоційну виразність при поясненні наукових питань, обґрунтованість і точність викладу, використання різноманітних прийомів, що привертають увагу читача, зокрема оцінювальних засобів, простих структур тощо. Найбільш характерні особливості

науково-популярного тексту спостерігаються у синтаксичній структурі, оскільки вони мають значення для досягнення комунікативної мети.

Види та жанри популярно-наукового дискурсу відповідають численним жанрам наукових текстів, таким як стаття, нарис, монографія, енциклопедія, словник. На додаток до цього списку можна включити популярно-наукову книгу, яка є однією з найбільш значущих форм комунікації в науковому середовищі. Книги, що представляють популярно-науковий дискурс, можуть бути написані як самими вченими, так і професійними посередниками, проте це не впливає на основні характеристики цього жанру, які полягають у використанні мовно-стилістичних засобів, поєднуючи наукову точність з художньою виразністю [28, с. 414].

Додавання використання терміна «науково-популярний» до назви свідчить про те, що тексти, які побудовані за класичними схемами жанрів, були перетворені та мають свою власну специфіку з точки зору змісту та форми викладу. Науково-популярна стаття, якщо ми звернемося до її ключових характеристик, особливу увагу приділяє компактності, гармонійному поєднанню теоретичних роздумів, засобів виразності та професійної термінології. Використання такої термінології спрямоване на детальне відображення певних наукових знань [33, с. 137].

Між різними методами популяризації наукових знань особливо важливе місце займають інтерв'ю, бесіда та діалог. Ці форми комунікації викликають особливий інтерес серед читачів, оскільки вони є найбільш значущими у взаєминах між учасниками спілкування [11, с. 68]. Вченим, які бажають поширити наукові знання серед громадськості за допомогою інтерв'ю, важливо викладати свої ідеї у доступній формі, не маючи дидактичних цілей, а лише стараючись передати інформацію про нові наукові відкриття або події у науковому середовищі. Це підтверджує віднесення цього жанру до науково-популярних творів [17, с. 420].

Ще одним значним жанром сучасного науково-популярного дискурсу є лекція. Ця форма передачі інформації, як і інтерв'ю, є риторичним дискурсогенним жанром, що реалізується у реальній комунікації [2, с. 254]. Публічна лекція розглядається як мовленнєвий твір, адресований масовій аудиторії та який відрізняється поєднанням інтелектуалізованого та спрощеного способів подання наукової інформації [21, с. 949]. Відзначається висока популярність та ефективність комунікації у рамках жанру інтернет-лекції як серед популяризаторів науки, так і серед масової аудиторії, що пов'язано з гармонійним поєднанням змістовності та захоплюючої форми трансляції нового знання [9, с. 238].

Загалом, характеристика науково-популярного дискурсу та його складові елементи, жанрові особливості визначаються передусім спрямованістю на конкретного адресата та необхідністю максимально ефективного виконання основної мети науково-популярного тексту – популяризації наукових знань.

Науково-популярний стиль має певні характеристики, які поєднують різні стилі мовлення, такі як науковий, публіцистичний, побутовий і художній. Це обумовлено метою і аудиторією, які передбачаються для цього типу дискурсу. Зокрема, науково-популярний текст завжди націлений на широке читацьке коло, яке, здебільшого, не має спеціалізованих знань і розуміння наукових понять. Мета такого способу висловлювання полягає в популяризації науки та передачі наукових фактів аудиторії зрозуміло і цікаво. У зв'язку з цим, такий спосіб висловлювання часто використовує стилістичні, емоційно забарвлені засоби, які характерніші для художніх і публіцистичних текстів, а не наукових.

1.2. TED Talks як зразок науково-популярного дискурсу

Одним із сучасних зразків науково-популярного дискурсу у жанрі лекції є презентації TED (Technology, Entertainment, Design) Talks. На сьогодні лекції TED

Talks є одним з надзвичайно популярних форматів для передачі наукових знань по всьому світу. Ці виступи використовують різноманітність мови, тематики та жанрів, відображаючи широкий спектр людської діяльності. Особливість презентацій TED Talks полягає в тому, що вони транслюються наживо через мережу Інтернет [14, с. 67].

TED Talks – це інтелектуальна конференція, де видатні промовці з різних сфер життя діляться своїми ідеями, дослідженнями та враженнями перед широкою аудиторією. Конференції TED почали проводитися у 1984 р.

Концепція TED Talks полягає у тому, щоб дати промовцеві лише 18 хвилин для представлення своєї ідеї або проекту. Це надихаючі, повчальні, інформативні та часто вражаючі виступи, що здатні змінити спосіб мислення та наше сприйняття навколишнього світу. TED Talks охоплюють широкий спектр тем, включаючи науку, технології, мистецтво, бізнес, психологію, культуру, освіту, екологію та ін. Учасники TED Talks можуть бути відомими людьми, які діляться своїми досягненнями, або невідомими, але талановитими людьми, які мають щось цікаве для розповіді.

Основною метою TED Talks є поширення ідей, стимулювання креативності та надання нових підходів до розв'язання суспільних проблем. Виступи відомих промовців стають доступними через Інтернет, тому люди з усього світу можуть переглядати їх і назавжди змінити своє бачення цього світу. TED Talks виявилися надзвичайно популярними, і сьогодні вони стали необхідними для тих, хто прагне поширити знання, натхнення та розширити свої горизонти. Відео лекції TED Talks доступні для перегляду широкою аудиторією на офіційному веб-сайті TED, на YouTube-каналі та інших платформах.

У TED Talks зустрічаються виступи на різні питання, пов'язані з навчанням, вихованням, інноваціями в освіті, цифровим навчанням, загальноосвітніми стандартами та іншими освітніми темами. Експерти з галузі освіти виступають зі своїми дослідженнями, ідеями та надихаючими історіями. Наприклад, засновник

«Khan Academy» Салман Хан презентував у форматі TED Talks свою ідею про те, як вивчати нові матеріали за допомогою інтернету та безкоштовних онлайн-уроків. Інші виступи можуть стосуватися інноваційних підходів до навчання, розвитку навичок і креативності, використання технологій у навчальному процесі, і багато іншого. TED Talks на освітню тематику можна переглянути на офіційному веб-сайті TED (ted.com) за допомогою пошуку або відповідної категорії «Освіта».

В англійській мові лекції науково-популярного характеру відомі як «Talks». «Oxford Dictionary» визначає їх як «неофіційна розповідь або лекція» [34], а «McMillan Dictionary» дає таке означення: «неофіційна лекція на певну тему» [35]. Варто зазначити, що ці визначення відображають основний принцип науково-популярних лекцій – неформальний підхід, який відрізняється від стандартних наукових лекцій. Виступ має не тільки містити новітні наукові відкриття, але й бути зрозумілим для широкої аудиторії, незалежно від її статі, віку, національності, релігійних переконань тощо. Такі вимоги щодо TED Talks також визначають специфіку організації мови та мовленнєвої реалізації таких публічних виступів. Промови, що представлені на TED Talk, охоплюють широкий спектр тем у різних галузях людських знань, а лекторами можуть бути представники різних сфер.

На сьогоднішній день на веб-сайті <https://www.ted.com> знаходиться величезна збірка (понад 3000) лекцій на різноманітні теми – від методів виявлення брахунів та протидії стресу до загадок функціонування мозку та навіть створення 3D-принтерів, що друкують індивідуальні таблетовані препарати. У тому числі, такі лекції також стосуються тематики освіти.

Виступи TED Talk є чудовим прикладом науково-популярного дискурсу, які поширюються через технологічну платформу TED. TED є глобальним форумом, де відомі дослідники, вчені, письменники, підприємці та інші особистості діляться своїми ідеями в форматі коротких, потужних промов.

У таких виступах експерти з різних галузей науки та технологій надають доступну та захопливу інформацію про свої дослідження, ідеї, інновації та відкриття. Вони здатні пояснити складні концепції і проблеми простою мовою, що робить ці виступи доступними широкій аудиторії. Зазвичай вони містять візуалізації, анімацію та презентації, які допомагають наочно донести ідеї до глядачів. TED Talk стають джерелом натхнення для багатьох людей і заохочують їх досліджувати світ науки та розвиватись в різних сферах.

TED Talk є форматом публічного виступу, який має свої особливості. Основні жанрові особливості виступів TED Talk включають наступне:

1. Інформативність: TED Talk орієнтований на передачу нових інформаційних знань та цікавих ідей слухачам. Виступи часто базуються на дослідженнях, статистиці, особистому досвіді або експертній думці.

2. Ідея центрування: Виступи TED Talk часто зосереджені на конкретній ідеї або питанні, яке викликає зацікавлення та провокує думки. Вони спрямовані на стимулювання слухачів до нових способів мислення та перегляду певних аспектів життя.

3. Структура: Виступи TED Talk зазвичай мають чітку структуру, яка допомагає сприйняттю та розумінню ідеї. Зазвичай це включає вступ (захоплення уваги), введення теми, розгортання ідеї, обговорення аргументів, закріплення ідеї та висновки.

4. Зручність для слухачів: TED Talk акцентує на зрозумілості та доступності для широкої аудиторії. Оратори намагаються уникати фахової термінології та висловлюватися зрозуміло.

5. Впливовість: TED Talk має мету надати вплив на світ та змінити його до кращого. Виступи часто включають в себе апелювання до емоцій, приклади успішних практик та інструкції щодо відкриття нових можливостей.

6. Обмежений час виступу: TED Talk зазвичай обмежуються часом від 18 до 20 хвилин, що стимулює точність, ясність та концентрацію на головній ідеї.

Серед інших особливостей виступів TED Talks можна виокремити такі характерні риси, як головна ідея-ціль, інтерактивність, використання візуальних засобів, емоційний зв'язок, розмаїтість мовного оформлення виступів. Зокрема, кожен виступ на TED Talks має сильну ідею-ціль, яку спікер бажає поширити. Зазвичай це чіткий та короткий слоган, який визначає основну мету промови та перетворює її на впливову історію.

Багато TED Talks виступів ставлять за мету залучити аудиторію та спонукати її думати. Спікери активно використовують запитальні речення, риторичні питання та інтерактивні вправи, щоб залучити та зберегти увагу. TED Talks також мають сильну візуальну компоненту. Багато спікерів допомагають собі за допомогою слайдів, графіків, фотографій та відео, щоб візуалізувати свої ідеї та зробити виступ більш привабливим та цікавим для глядачів.

TED Talks лекції стають сильними тоді, коли спікер здатен викликати емоційний відгук у своїх глядачів. Це може бути досягнуто за допомогою персональних історій, гумору, ентузіазму та співпереживання. Загалом, TED Talks є світовими за своєю природою. Спікери з різних країн та культур виступають на TED Talks, що веде до мовної розмаїтості. Говорячи англійською мовою, вони можуть використовувати акценти, фрази та ідіоми, що відображають їхню національну ідентичність. Однак важливо відзначити, що це лише загальні особливості, і кожен виступ на TED Talks унікальний за своїм стилем та підходом до комунікації.

Лекції TED Talk мають вагомий потенціал у сфері освіти. Вони спроможні принести значний внесок у освітній процес. Можна виділити кілька способів, як виступи TED Talk можуть бути корисними у вищій освіті:

1. Інсайти від експертів: Виступи TED Talk часто проводяться видатними дослідниками, ученими та практиками. Під час виступу вони можуть поділитися своїм досвідом, знаннями та інсайтами з аудиторією. Це створює можливості для

студентів отримати прямий доступ до новітніх та релевантних даних у своїй галузі.

2. Мотивація та натхнення: TED Talk здатні надихати та мотивувати студентів. Виступи відомих особистостей можуть примножити інтерес до вивчення конкретних тем, заохотити студентів до активної участі у навчанні. Успішні історії та переживання виступаючих можуть стати витокom натхнення для молодих людей.

3. Розширення кругозору: Виступи TED Talk пропонують різноманітні теми, що виходять за межі академічного знання. Це дозволяє студентам познайомитися з новими ідеями, концепціями та перспективами. Завдяки цьому вони можуть розширити свій кругозір і розуміння людських проблем та викликів сучасного світу.

4. Розвиток комунікативних навичок: Виступи TED Talk відомі своєю якістю презентацій та комунікації. Студенти можуть вивчити ефективні техніки виступів, які можуть застосувати до своїх досліджень, проектів та публічних виступів. Вони можуть вдосконалити свої комунікативні навички, навчитися структурувати свої думки та ефективно представляти свої ідеї.

5. Сприяння глобальному обміну інформацією: TED Talk є відкритим ресурсом, доступним онлайн для всіх. Це допомагає студентам отримати цінні знання з різних країн та культур.

Відтак, TED Talk досить широко висвітлюють питання освіти, а також й самі можуть слугувати як один із освітніх інструментів. Виступи TED Talk втілюють у собі основні жанрові риси науково-популярного стилю. Для них притаманна лаконічність, а відтак – ємність, ясність та доступність викладу матеріалів, ілюстративність, провокаційність, емоційний зв'язок оратора з аудиторією. Все це обумовлює значний прагматичний потенціал лекцій TED Talk, який дозволяє їм реалізувати функцію популяризації науки. Це робить тексти виступів TED Talk складними для перекладу українською мовою за умови збереження стилістики,

прагматичного впливу таких текстів та інших жанрових особливостей науково-популярного стилю таких висловів.

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АНГЛОМОВНИХ ВИСТУПІВ ІЗ ПРОБЛЕМ ОСВІТИ (НА МАТЕРІАЛІ TED TALKS)

2.1. Композиційна організація англомовних виступів Ted Talk

У рамках дослідження проаналізовано 25 відеовиступів TED Talks, що проходили в рамках щорічного заходу «TED Conference». Вибір виступів ґрунтувався на популярності серед аудиторії, а саме на кількості переглядів відеозаписів на офіційному сайті проекту, а також на їх віднесеності до тематичної групи виступів з проблем освіти. Кожен із виступів супроводжується текстовою презентацією, яка складає 25 сторінок оригінального тексту англійською мовою.

Організація лекцій TED Talks має свої особливості і правила, які визначають її композицію. Участь у конференціях передбачає дотримання суворих правил: тривалість лекцій обмежена 18 хвилинами, а доповідачі повинні підготуватися та вправно репетирувати свої виступи заздалегідь. Учасники конференцій подають заявку та надсилають план лекції організаторам за шість місяців до події, після чого план коригується та затверджується. Текст лекції розробляється і затверджується, а потім учасник починає репетиції, спочатку самотійно, а потім у студії. Виступ, як правило, виконується у формі монологу, але іноді може мати форму інтерв'ю. Час виступу іноді доповнюється відповідями на питання ведучого.

Суть популярних публічних лекцій полягає в їхньому завданні популяризувати науку серед суспільства та сформувати певні переконання про актуальну наукову проблему в широкій свідомості [2]. TED Talks відрізняються від традиційної академічної риторики тим, що у них є формат діалогу – ведучий та куратор конференції Кріс Андерсон спілкуються з ораторами та ставлять уточнюючі питання. Цей важливий фактор робить TED Talks неподібними до

типових академічних виступів, де оратор, як правило, виступає самостійно в монологічній формі.

Структура презентацій у форматі TED Talks мало відрізняється від структури інших академічних форматів лекцій або виступів. Перш за все, є зачин, де висловлюється привітання і робиться вступ до основної теми. Далі йде основна частина, яка може бути розділена на кілька блоків відповідно до питань, що розглядаються. Нарешті, лекція містить заключну частину, де робиться підбиття підсумків виступу.

Проте, це лише загальна концепція будь-якого виступу, в контексті TED Talks їх організація значною мірою залежить від різноманітності виступу – це може бути інтерв'ю або монологічний виступ оратора. В цілому, серед всіх виступів TED Talks можна виділити три різні типи лекцій:

- тільки спікер (монологічний виступ);
- спікер та гості (полілог);
- спікер та інтерв'юер (діалогічний виступ).

Звернемося до вивчення лекцій TED Talks монологічного типу, у яких представлено лише мовлення спікера. Прикладом такого виступу може слугувати лекція Грації Бареті (Gracia Baretí) «Education System v. Cultural Competence». Г. Бареті є старшокласницею середньої школи Вестбрук, має конголезьке та руандійське походження як громадянка США в першому поколінні. Спікерка у своїй лекції розкриває проблеми сучасної освіти, яка не адаптована до потреб і культурних особливостей сучасних студентів.

За відсутності можливості для діалогу, вступна частина презентації одразу розпочинається з введення у тему. У перших реченнях спікер самостійно повинен зацікавити аудиторію, привернути їх увагу до себе та до теми своєї презентації, без допомоги ведучого. Так, Г. Бареті одразу звертається до аудиторії, спонукаючи слухачів пригадати конкретний епізод зі свого дитинства:

(1) *«I would like you to think about the first time you were invited to a birthday party. How did you feel? What did you feel and why?»* (Bareti, 2023).

Риторичні питання стають основним прийомом залучення уваги слухачів до промови у вступі. Окрім того, спікерка сама ділиться з аудиторією своєю історією першого запрошення на день народження одного з однокласників:

(2) *«It was kindergarten when I received my first invitation. I remember feeling so special seeing my name printed at the front of the envelope. For the first time in my memory I felt the part of my school and community»* (Bareti, 2023).

Наведений уривок тексту демонструє особистісний наратив і викликає почуття ностальгії. У ньому використана проста мова, яка передає відчуття дитячої невинності та хвилювання. Речення короткі та лаконічні, що допомагає ефективно передати емоції та спогади автора.

У виступі Мікеле Фрайтаг (Michele Freitag) «How to make students (and teachers) want to go to school», присвяченому питанням освіти, використовується схожий спосіб оформлення ввідної частини лекції – спікерка також звертається до свого особистісного досвіду:

(3) *«Every September, for the last 55 years, I've done the following routine. I get up earlier than I want to, put on my best outfit and head off to the first day of school – again»* (Freitag, 2023).

У цьому уривку описується щорічний розпорядок дня, якого оповідачка дотримувалася протягом останніх 55 років. Текст має невимушений і розмовний тон, просту структуру речень. Згадка про те, щоб встати раніше, ніж хотілося б, і одягнути найкраще вбрання, вказує на те, що оповідачка серйозно ставиться до цієї рутини та хоче справити гарне враження. Це передає відчуття відданості своїй роботі.

У вступі цього виступу також використовується риторичне питання, спрямоване на привернення уваги аудиторії, емоційного залучення слухачів:

(4) *«That's right. I've been going to school for 55 years. Now you might ask. Why would anyone want to do that? The answer for me is quite simple. I love it»* (Freitag, 2023).

Використання таких фраз, як *«That's right»* та *«Now you might ask»*, передбачає розмовний характер виступу, спрямований на залучення читача та спонукання його до інтерактивної залученості у розмову. Ці фрази також означають, що ораторка впевнена у своїй заяві та очікує цікавості читача. Повторення слова *«I»* у *«I've been going to school for 55 years»* та *«The answer for me is quite simple»* підкреслює особистісну перспективу та висвітлює індивідуальний досвід авторки. Це допомагає створити відчуття автентичності та встановлює міцніший зв'язок із аудиторією.

Пояснення ораторки щодо такої відданості своїй роботі вчительки пояснюється у її виступі словами *«I love it»*. Це демонструє позитивне ставлення авторки та ентузіазм щодо її життєвої подорожі у навчання протягом усього життя.

Під час самої лекції оратор повинен вести виступ у монологічному форматі, розмовляючи без перерв інших осіб, і при цьому утримувати увагу аудиторії. Це завдання складніше, ніж у діалогічному форматі, де спікер може періодично залучати уточнення або репліки ведучого, що розвантажує акцентування уваги. Натомість, у монологічному форматі спікеру потрібно застосовувати аналогічні методики для відволікання уваги слухачів або перенесення їхньої уваги з однієї теми на іншу.

Ще одним важливим елементом монологічного виступу є його завершення, адже значною мірою саме фінал виступу залишає враження аудиторії, формує її настрій. Зокрема, Г. Бареті використовує наприкінці свого виступу імперативні речення та звернення до аудиторії:

(5) *«We all need to engage with people we've never talked with before. Listen to the other perspective. Be our own teachers because the education system is not going to*

tell us everything. And quite frankly if we don't start now we're going to continue a system where we do not hear voices of all students and we cannot be satisfied with that. You cannot be satisfied with that. We need to do something. Thank you» (Bareti, 2023).

Цей текст демонструє переконливий і мотиваційний тон, заохочуючи людей вийти із зони комфорту та спілкуватися з незнайомими людьми. Доповідачка наголошує на важливості активного прислуховування до різних точок зору та їх розуміння. Ця заява передбачає визнання обмежень у системі освіти та закликає до особистої ініціативи в пошуку та обміні знаннями. Використання повторень, таких як «*we need*» і «*you cannot be satisfied with that*», підсилює терміновість і важливість вжиття заходів. Доповідачка закінчує свою розповідь вдячністю, висловлюючи вдячність за увагу та підтримку аудиторії. Загалом текст спрямований на те, щоб надихнути людей стати агентами змін і активно сприяти створенню більш інклюзивного та різноманітного освітнього середовища.

Ще одним зразком закінчення монологічного типу виступу TED Talks слугує наступний уривок із виступу М. Фрайтаг:

(6) «*I have loved teaching for 39 years. And I've loved going to school for 55 years. Wouldn't it be great if every student who walked through our doors, loved coming to school? Thank you»* (Freitag, 2023).

Цей уривок виражає любов ораторки до вчителювання та до школи протягом значного періоду часу. Він також містить риторичне запитання і закінчується виразом подяки аудиторії. Повторення фрази «*I have loved*» підкреслює тривалість авторської відданості вчителюванню та відвідуванню школи. Таке повторення викликає відчуття ентузіазму та підкреслює позитивний досвід, пов'язаний з навчанням.

Використання умовного вислову «*Wouldn't it be great if every student...*» вносить надію та натякає на бажання автора, щоб усі учні поділяли однаковий рівень ентузіазму щодо навчання. Це риторичне запитання слугує для того, щоб зацікавити читача та надихнути його розглянути потенційні переваги класного

середовища, де учні справді отримують задоволення від навчання. Останнє речення «*Thank you*» служить і завершенням висловлювання, і вираженням подяки.

Розглянемо також особливості організації лекцій діалогічного типу. Наприклад, виступ Ілона Маска на TED Talks під назвою «*The future we're building – and boring*» містить наступні елементи композиційної організації. Зачин містить привітання між оратором та ведучим:

(7) «*Chris Anderson: Elon, hey, welcome back to TED. It's great to have you here.*

Elon Musk: Thanks for having me» (Musk, 2017).

Після цього розмовники негайно переходять до викладення теми виступу, цей обов'язок виконує ведучий, тоді як оратор відповідає на його питання, дотримуючись логіки викладу матеріалу у межах даного виступу.

(8) «*CA: So, in the next half hour or so, we're going to spend some time exploring your vision for what an exciting future might look like, which I guess makes the first question a little ironic: Why are you boring?*

EM: Yeah. I ask myself that frequently» (Musk, 2017).

Загалом, діалогічність виступів на TED Talks дає їм більшу інтерактивність, підвищує комунікативність і динамічність, що незаперечно сприяє зосередженню аудиторії на самому виступі та його змісті. Наприклад, під час виступу Ілона Маска на конференції TED Talks у 2017 р., ведучий веде діалог з оратором, активно використовуючи запитання як основний засіб риторики:

(9) «*CA: I think you've brought with you the first visualization that's been shown of this. Can I show this?*

EM: Yeah, absolutely. So this is the first time – Just to show what we're talking about» (Musk, 2017).

Під час виступу оратора на конференції, куратор має можливість поставити уточнюючі питання, спрямовані на зміст виступу, що можуть впливати на його подальший розвиток у потрібному напрямку. Наприклад, куратор може запитати:

(10) «*EM: There's no speed limit here, so we're designing this to be able to operate at 200 kilometers an hour.*

CA: How much?

EM: 200 kilometers an hour, or about 130 miles per hour» (Musk, 2017).

Останній компонент виступу є досить скороченим, у ході нього ведучий та оратор формулюють лаконічний підсумок цього виступу та збагачуються, погоджуючись на зустрічі в майбутньому:

(11) «*EM: Well, I think if you want the future to be good, you must make it so. Take action to make it good. And it will be.*

CA: Elon, thank you for all this time. That is a beautiful place to end. Thanks for all you're doing.

EM: You're welcome» (Musk, 2017).

Окрім того, що TED Talks мають діалогічний інтерактивний характер, основними характеристиками цих презентацій є актуальність теми, яка розглядається, збереження послідовності викладу зі зменшенням кількості доказів. Відрізняються вони також яскравим авторським стилем, орієнтацією на екстралінгвістичні фактори, гнучкістю стилістики, емоційністю та експресивністю виступів.

Структура презентацій TED Talks обумовлена не лише їхнім потенціалом, а й телевізійним форматом, у якому вони виступають. Це стимулює організаторів до ретельного планування та структурування вмісту лекцій. Наприклад, існують певні стратегії та принципи, які лежать в основі комунікативної складової промов TED Talks. Так само, як і в багатьох телевізійних програмах, використовується так званий принцип прогресивного зростання нетерпіння аудиторії, який підвищує її зацікавленість. Ця концепція полягає в тому, що коли оратор говорить довше,

слухачі стають менш уважними і нетерплячими. Саме тому багато відео на TED Talks тривають приблизно 10 хвилин, а промови ораторів поділені на окремі фрази, які ведучий конференції перериває своїми коментарями або доповненнями. Це допомагає зняти навантаження уваги глядачів і уникнути їхньої втоми від тривалої одноманітної лекції.

Загалом, виступи мають різну структуру, яка пронизана наскрізною лінією. Часто вони розпочинаються зі знайомства з проблемою, далі висвітлюється історія вирішення цієї проблеми, наводяться приклади невдач, і насамкінець обговорюється метод, запропонований оратором. Таке чітке структурування можна пояснити жанровою приналежністю лекцій Ted Talk. Незважаючи на те, що кожен виступ має видиму стандартизацію – обмежений часовий ліміт, логічну побудову та використання різних прийомів залучення уваги аудиторії, варто відзначити деякі особливості його структури. Аналізом практичних матеріалів вказує на те, що автори TED-виступів будують свої презентації у вигляді розповіді, розбивають їх на підтеми та використовують маркери для позначення структури.

2.2. Лексико-семантичні особливості англомовних виступів Ted Talk із проблем освіти

Однією з основних вимог щодо структури промови є логічна послідовність викладу. Це особливо важливо для промов академічного формату, які спираються на науковий або науково-популярний підхід. Такі промови повинні ґрунтуватися на фактах і логіці, щоб допомогти слухачам зрозуміти послідовність думок оратора. У цьому контексті, комунікативно-прагматичні засоби виконують важливу роль, пропонуючи ефективні інструменти управління комунікацією, такі як:

– сигнал переходу до структурної частини виступу, наприклад, якщо відбувається перехід до висновку, використовується комунікативний маркер *So, let me sum up*;

– сигнали черговості та послідовності, наприклад: *first of all, second, third*;

– логіко-зв'язуючі сигнали, наприклад: *in terms of, because, if*.

Серед регулятивних елементів у текстах TED Talks є наступні: акцентиви *in fact, just*, оцінний сигнал *most important*, сигнал зниження категоричності *maybe*, сигнал посилення категоричності *we need*. Активно використовуються у мовленні ораторів TED Talks займенники 1-ї особи *I / we / my / our* у таких конструкціях, як *I think, I hope, my goal* та інші. Також, при зверненні до адресата можуть використовуватися займенники 2-ї особи *you / your* та дієслова (наприклад, *ask*). Притаманні дискурсу TED Talks і етикетні формули, такі як *thank you all very much* та ін.

Крім самої структури, вагоме значення у промовах TED Talks приділяється лексичним і семантичним прийомам, які можна умовно поділити на декілька груп, а саме: лексичні, граматичні та синтаксичні. Важливо дослідити, як застосовуються ці прийоми в кожній з груп на прикладі промов TED Talks.

Лекції, що мають науково-популярну спрямованість, та науково-популярна література знаходяться на межі між двома функціональними жанрами – науковим та публіцистичним. Це робить визначення їх мовних та функціональних особливостей складним завданням. У своїх презентаціях на конференціях TED Talks, ці тексти використовують літературну мову, де переплітаються наукові терміни та розмовна лексика.

Зокрема, у текстах виступів TED Talks на освітню тематику зустрічається низка освітніх термінів, наприклад: *the honors classes, academic mediocrity, graduation, a credit to pass, an education system* тощо. Зокрема, у наступному уривку з виступу Дж. Каца використовується освітній термін *student loan debt*

crisis, утворений шляхом іменникового «кластеру», тобто поєднання у одному висловлюванні ряду іменників:

(12) «*But I am not here to talk about the current student loan debt crisis*» (Katz, 2014).

Навіть якщо жанр TED Talks не використовує широкий спектр термінів, він все ж є цінним джерелом пізнавальної інформації. Крім термінів, виступи також використовують власні імена, факти та числові та географічні назви для цілей комунікації. Наприклад, у досліджуваних прикладах виступів TED Talks використовуються такі власні імена, як назви країн, міст, штатів (*Maine, US* та ін.), імен людей (*Natalie, Mrs. Erga*). Зустрічаються також аббревіатури, наприклад, *PISA*:

(13) «*In fact, when looking at the PISA results, that compares our students to other countries, we currently rank in the 20s*» (Katz, 2014).

Поряд із когнітивною інформацією, автори презентацій найчастіше використовують живу, емоційно забарвлену лексику, вживають особливі конструкції мови, стилістичні методи для кращого розуміння аудиторії. Серед найчастіше вживаних елементів були помічені: *really, you see, now, actually, well*.

Нарешті, кожен мовець має свій унікальний спосіб презентації та може використовувати безліч лексико-семантичних елементів у своєму виступі, які впливають на аудиторію. Зокрема, багато авторів вдаються до застосування у своїх виступах експресивної та емотивної лексики. Наприклад, М. Фрайтаг у своєму виступі використовує такі емотивно забарвлені вислови, як *love, get along with*:

(14) «*I loved school as a child, and I love it now as an adult. I always liked learning at school. I got along with my teachers. I loved them. They generally liked me back*» (Freitag, 2023).

Такі вислови вказують на емоції ораторки та спонукають емоційний відгук аудиторії. У наступному уривку з промови В. Судзукі простежуються такі елементи ідіостилю оратора як прикметник *miserable*, який повторюється у тексті:

(15) «*WS: And actually, it took me many years to realize it, I was actually miserable. And I shouldn't be miserable*» (Suzuki, 2018).

Тут використовується повтор експресивно забарвленої оцінної лексеми «*miserable*». Ораторка використовує цю повторювану фразу, щоб наголосити на певній інформації, яку вважає значущою. У цьому випадку ораторка розповідає про свої особисті емоції, що означає, що TED Talks мають суб'єктивний характер – оратори діляться з аудиторією не лише вагомим науковим досвідом, але й особистим досвідом, розкриваючи деталі своєї біографії або психологічний стан. Це робить промови наповненими емоціями й цікавішими для аудиторії.

Відповідно, на лексичному рівні для англомовних виступів TED Talks притаманне використання термінології, власних назв, абревіатур, емотивної та експресивної лексики. Окрім того, використовується лексика, що забезпечує зв'язність висловлювань – це прийменники та сполучники, вставні конструкції, які допомагають авторам цих лекцій структурувати свої промови. Окрім того, для виступів TED Talks притаманна багата стилістика, яку варто розглянути у рамках окремого параграфу.

2.3. Стилiстичнi засоби виразностi англомовних виступiв Ted Talk iз проблем освiти

Ключовим елементом лекцій TED Talk є використання стилістичних прийомів для впливу на аудиторію. Навчально-популярний дискурс, який включає тексти лекцій TED Talk, містить більш широкі стилістичні можливості, ніж науковий дискурс. Ці стилістичні прийоми зроблять мовлення спікерів більш виразним, запам'ятовуваним та привабливим для глядачів. Крім того, вони

надають ораторам широкий спектр інструментів, щоб сформулювати свою презентацію у доступному, зрозумілому та часто веселому форматі, що дозволяє популяризувати обрану тему.

Однією зі характерних рис монологічних промов TED Talks є те, що вони часто використовують спрощений науковий стиль. Це зумовлено тим, що аудиторія зазвичай важче сприймає монологи порівняно з діалогами між спікером та ведучим або спікером та гостями. Таким чином, монологічна лекція повинна містити достатню кількість стилістичних і семантичних засобів, що дозволяють слухачам зберігати інтерес та зосереджувати свою увагу на лекції.

Прикладом може служити те, що І. Бомеке застосовує стилістичні елементи, щоб створити цікаву та легкозрозумілу промову для своєї аудиторії. Ораторка, зокрема, використовує такі стилістичні прийоми, як повтори («*climate change go from being a scary thing of the future to being a scary thing of the present*»), прецедентні власні назви («*in California*», «*in Australia*», «*in my home country of Brazil*») та емотивно та експресивно забарвлені епітети («*my growing sense of anger and despair*», «*something helpful and productive*»), щоб підігрівати інтерес аудиторії та робити подачу матеріалу доступною для широких мас, наприклад:

(16) «*IB: In the last seven years, I've seen climate change go from being a scary thing of the future to being a scary thing of the present. My wake-up call came after seeing the fires ravage the world in California, in Australia and in my home country of Brazil. I decided I wanted to turn my growing sense of anger and despair into something helpful and productive*» (Вомеке, 2022).

Дуже часто у текстах промов TED Talks використовуються метафори, які в цілому не характерні для наукового стилю. Вони є складовою популярного, публіцистичного стилю виступів TED Talks та допомагають авторам промов простіше, наочніше і доступніше пояснити різні наукові явища аудиторії. Наприклад, Дж. Кац використовує у своєму виступі наступну метафору, щоб пояснити важливість розкриття внутрішнього потенціалу учнів:

(17) «*Everyone is a genius, but, if you judge a fish by its ability to climb a tree, it will live its whole life believing it's stupid*» (Katz, 2014).

Тут використане порівняння з рибою, яку судять за її вміннями лазити по деревах (*judge a fish by its ability to climb a tree*). Уявний образ риби, якій вимірюється здатність «*climb a tree*» (підніматися на дерево), наголошує на нерозумінні і несправедливості вимірюючих систем та недооцінки різних здібностей. Фігура риторики «*Everyone is a genius*» (кожен є генієм) – це епіграф, який привертає увагу і має виразну семантичну силу. Він стверджує, що в кожній особі присутній певний запас обдарованості або талант, що варто визнати.

Кінцева ремарка «*it will live its whole life believing it's stupid*» (вона проживе ціле життя, вважаючи себе дурною) передає суть проблеми: якщо ми оцінюємо людей за мірками, які не стосуються їх справжніх здібностей, вони можуть почувати себе неспроможними і недооціненими. Протиставлення між «*genius*» (геній) та «*stupid*» (дурний) підкреслює сильний контраст між потенціалом і реальними можливостями кожної особи.

Розглянемо також стилістичні особливості наступного уривку з одного із виступів TED Talks:

(18) «*Often times I felt other in the classroom from colouring activities consisting of drawing your families and being confused. Do I pick up the peach crayon like everyone else in my classroom or the brown one commonly used to colour in tree trunks. Or being the only one with kinky curly hair protected under braids each week as classmates*» (Bareti, 2023).

У тексті використовується багато емотивних слів та фраз, що вказують на емоційне переживання ораторки: «*Often times I felt other*», «*being confused*», «*the only one*», «*protected under braids each week as classmates*». Це допомагає передати негативні почуття та вразливість особи, яка описує свій досвід. Ораторка використовує порівняння для передачі своїх почуттів більш глибоко, наприклад, порівняння «*pick up the peach crayon like everyone else in my classroom or the brown*

one commonly used to colour in tree trunks» дає уявлення про те, як виникає внутрішній конфлікт та невизначеність у виборі шляху. У реченні «*being the only one with kinky curly hair protected under braids each week as classmates*» спостерігається повторення конструкції «*being the only one*», яке акцентує на почутті самотності та відчуження. Цей повтор також зміцнює емоційність тексту.

Задля більшої автентичності переживань ораторки, у тексті використовуються недоговорені або неповні речення («*Often times I felt other*», «*Do I pick up the peach crayon like everyone else in my classroom*»). Це може передавати внутрішній монолог і показує, що думки та емоції ораторки є неоднозначними та роздробленими.

Розглянемо також наступний уривок та використання стилістичних прийомів, які використовує ораторка для передачі емоцій та впливу на аудиторію:

(19) «*In fact, let me tell you about my favourite teacher, Mrs. Erga, my third grade teacher. She was less than five feet tall. She had the biggest heart. When she was in college, she lost a leg to an illness. Just three weeks later, she marched on crutches at her college graduation. That's heart*» (Freitag, 2023).

Цей текст викликає емоційну реакцію. Авторка вирішила розповісти про свою улюблену вчительку і описує її з великим захопленням та повагою. Це впливає на атмосферу тексту і сприяє зацікавленості читача. Досліджуваному уривку притаманне використання розмовного стилю. Авторка відчувається як співрозмовниця, оскільки вживає слова та фрази, характерні для повсякденної розмови (*in fact, that's heart*). Це створює більш особистий та доступний для сприйняття текст.

У наведеному уривку також використовуються риторичні прийоми. Зокрема, у розповіді використовується риторичне речення «*Let me tell you about my favorite teacher, Mrs. Erga, my third grade teacher*». Воно створює враження, що авторка просто не може утриматися від того, щоб не поділитися цією історією.

В останньому реченні авторка описує, як маленька вчителька, не дивлячись на втрату ноги, гордо ходить на милицях під час випускного в коледжі. Ця сцена додає драматизму та показує силу характеру Місіс Ерга. У тексті цього уривку на стилістичному рівні також використовується градація епітетів. Вчителька описується як «*less than five feet tall*», а потім як така, що має велике любляче серце: «*the biggest heart*». Це створює поступове підсилення образу та виділяє важливість характеру Місіс Ерга. У цілому, текст виражає велику повагу до вчительки та її непереборну силу духу, використовуючи стилістичні засоби, які допомагають створити емоційне звучання і живу картину для сприйняття аудиторією.

I. Маск вміло користується перифразою, намагаючись надати своєму виступу більш гумористичного та неофіційного настрою. Це допомагає йому «зняти напругу» в залі після досить детальної та насиченої науковою термінологією промови:

(20) «*I'm in favour of flying things. Obviously, I do rockets, so I like things that fly*» (Musk, 2017).

У цьому прикладі оратор описує літаючі апарати – такі як літаки, ракети, літаючі автомобілі – за допомогою фрази «*flying things*» та «*things that fly*». Цей прийом допомагає назвати різноманітні види апаратів без використання спеціалізованої термінології і спрощує розуміння тексту для широкої аудиторії.

Гумор, в цілому, становить собою одну з найхарактерніших рис дискурсу виступів TED Talks. З метою зацікавити аудиторію, залучити та утримати її увагу, оратори вдаються до використання жартів, іронії, іноді навіть сарказму. З цією метою вони використовують різноманітні стилістичні прийоми та гумористичні мовні засоби. Наприклад, у наступному уривку оратор Дж. Кац використовує іронію, характеризуючи національну політику щодо освіти, яка не сприяє мотивації учнів, а навпаки пригнічує їх через нереалістичні вимоги:

(21) *«State statutes were passed, district rules were enforced, and then finally «No Child Left Behind» became the national standard. Don't get me wrong about politics. These efforts were underway long before they were passed, so both parties get to take full credit for their disastrous results, especially with «Race to The Top» (Katz, 2014).*

У всьому уривку можна помітити використання стильових засобів, які сприяють динаміці та емоційному вираженню тексту. Автор використовує низку паралельних конструкцій та риторичних зворотів. Зокрема, фраза *«State statutes were passed, district rules were enforced»* має паралельну структуру та використовує пасивний зворот, що надає офіційності та вагомості наведеним фактам. Фраза акцентує увагу на введенні законів і правил на різних рівнях правління. Також, фраза *«then finally «No Child Left Behind» became the national standard»* використовує підрядну конструкцію для передачі послідовності подій. Слово *«finally»* використовується для надання відчуття заключності та досягнення необхідної мети.

Фраза *«Don't get me wrong about politics»* використовується автором для залагодження можливих непорозумінь читачів та внесення розмовності в текст. Вона показує авторську позицію та незалежний погляд на політику. Фраза *«their disastrous results, especially with «Race to The Top»* використовує риторичний зворот *«disastrous results»*, що підсилює негативний відтінок. Вираз *«Race to The Top»* вводиться в лапки, що потенційно вказує на його неприйнятність чи сумнівність. У загальному, стильовий аналіз уривку показує активне використання паралельних конструкцій, риторичних зворотів та лексичних засобів для підсилення емоційного виразу тексту та привернення уваги читача.

У цілому, промови TED Talks у форматі як монологу, так і діалогу, багаті на лексико-стилістичні та стилістичні прийоми. Всі вони націлені на забезпечення основних характеристик науково-популярного дискурсу – доступність та цікавість для аудиторії. У цих виступах науковий аспект зберігається, переважно, в

обмеженій кількості, і, як правило, пояснюється самим спікером або ведучим для аудиторії. Крім того, оратори використовують безліч наочних прикладів, включаючи відео або візуальні матеріали. З мовно-стилістичного погляду активно використовуються прийоми структурної та синтаксичної організації тексту, а також засоби гумору, алюзії, антитези, паралелізму та ін. Все це робить науково-популярний дискурс промов TED Talks цікавим та захоплюючим для аудиторії та сприяє популяризації корисних та інноваційних ідей ораторів.

РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ СТРАТЕГІЇ ТА ПРИЙОМИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ВИСТУПІВ TED TALK ІЗ ПРОБЛЕМ ОСВІТИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

3.1. Стратегії перекладу освітніх текстів Ted Talk

У сучасному перекладознавстві термін «переклад» означає перетворення повідомлення з вихідної мови на повідомлення мовою перекладу. Завдяки великій кількості граматичних та лексичних відмінностей між мовами, точний переклад є неможливим. Крім цього, культурні відмінності також можуть впливати на спосіб та результати перекладу [7, с. 9]. О. В. Ребрій визначає переклад як процес перетворення мовного твору з однієї мови на мовний твір іншою мовою, зберігаючи значення та зміст [16, с. 11].

Вивчаючи специфіку перекладу англомовних освітніх лекцій TED Talks, варто звернутися до прагматичних аспектів перекладу, оскільки цей тип науково-популярних текстів відзначається суттєвим прагматичним потенціалом. Таким чином, завдання перекладача в перекладі текстів мотиваційного дискурсу полягає у відтворенні функціонального змісту мовних засобів, що використовуються у вихідному тексті.

Прагматичні чинники перекладу охоплюють як мовні, так і позамовні аспекти. Зазвичай до прагматичних чинників перекладу відносять жанрово-стилістичні особливості оригінального та перекладного текстів, їх різну прагматичну цінність, функціональну роль мовних засобів у повідомленні, а також прагматичні завдання самого перекладача. До цих чинників також включаються національно-культурні особливості реципієнтів оригіналу та перекладу, передбачені знання учасників комунікації та їх соціально-психологічні характеристики.

М. Бейкер стверджує, що прагматичні фактори перекладу полягають у тому, що початковий та кінцевий тексти, як правило, призначені для різних адресатів [24]. Тому прагматичні фактори перекладу включають умови, які вимагають застосування перетворень у процесі перекладу для досягнення еквівалентного комунікативного ефекту як для отримувача оригіналу, так і для отримувача перекладу. Звичайно, класифікація стратегій перекладу базується на понятті адекватності перекладу. Адекватним вважається переклад, який відтворює як зміст, так і форму оригіналу засобами мови, використаними у перекладі. Ця еквівалентність означає точність перекладу, яка досягається за допомогою граматичних, лексичних, фразеологічних і стилістичних замінів [29, с. 21].

Один із важливих аспектів перекладу англomовних текстів – використання перекладацької прагматичної адаптації у рамках адаптивної стратегії перекладу. Адаптація – це перетворення, що застосовується під час перекладу для досягнення однакового комунікативного ефекту в оригінальному тексті та перекладі [32, с. 6]. Її суть полягає у заміні невідомого на знайоме, незвичайного на звичне. За визначенням О. В. Ребрія, прагматична адаптація – це сукупність дій перекладача, спрямованих на пристосування тексту до мови перекладу з використанням засобів вихідної мови таким чином, щоб його розуміння носієм відповідало його культурному контексту [15, с. 191].

Сучасні вчені, які досліджують адаптивні стратегії перекладу, стверджують, що адаптація – це тип перекладу, який зосереджений на прагматичному підході та орієнтований на очікувані стереотипи мовно-реципієнтської громади та її культури [32, с. 9]. Основною відмінністю перекладу-адаптації від перекладу-репродукції, а також інших форм інтертексту, наприклад, вільного відтворення текстів за мотивами, є те, що переклад-адаптація вимагає порівняння та перевірки з оригінальним текстом з урахуванням мовних та культурних пріоритетів реципієнта. Адаптацію вчені переважно розглядають як форму мовного посередництва, що представляє собою кінцеву стадію перекладу [36, с. 41].

Лінгвісти та перекладознавці з Канади, Ж.-П. Віне та Ж. Дарбельне, стверджують, що адаптація застосовується в тих випадках, коли оригінальна ситуація відсутня у мові перекладу і мусить бути передана через іншу ситуацію, яку перекладач вважає еквівалентною [7, с. 159].

Для забезпечення адекватного сприйняття повідомлення отримувачами перекладу необхідна прагматична адаптація. Перекладач, керуючись уявним «типовим» отримувачем, повинен розуміти, що оригінальне повідомлення, зрозуміле носіям мови, може бути незрозумілим для читачів перекладу через відсутність у них необхідного фонового знання. У такому випадку перекладач вводить додаткову інформацію або пояснення у тексті перекладу, щоб заповнити когнітивні прогалини та допомогти отримувачу зрозуміти оригінальний текст.

Визначення прагматичної адаптації, дане В. І. Карабаном, відноситься до змін, внесених у текст перекладу з метою досягнення задоволення конкретного перекладацького рецептора [7, с. 143]. При цьому М. Бейкер [25] розпізнає кілька типів лексичних трансформацій, які можуть бути застосовані при перекладі власних назв:

1) конкретизація значення – коли в оригінальному тексті замість слова з широким значенням використовується слово з більш вузьким значенням у перекладі;

2) генералізація – коли в процесі перекладу слово з вузьким значенням замінюється на слово з ширшим значенням;

3) смисловий розвиток – коли в перекладі використовується слово, значення якого є продовженням значення слова в оригіналі, шляхом контекстуальної заміни;

4) антонімічний переклад – коли форма слова або словосполучення замінюється на протилежне, при цьому зміст залишається майже незмінним.

Розглянемо приклади застосування таких перекладацьких прийомів при відтворенні українською мовою текстів виступів Ted Talks. Так, наприклад, під час перекладу використовується метод генералізації, що відноситься до заміни лексико-семантичного характеру. Генералізація дозволяє пом'якшити значення лексичних одиниць, що, в свою чергу, допомагає уникнути дискримінації осіб, що зіштовхуються з проблемами. Наприклад, термін *challenges* – «виклики» як лексема, що характеризує людину, яка має труднощі у досягненні своєї мети, може бути перекладена у наступний спосіб, щоб підкреслити, що проблемою є самопочуття людини, а не її провинність:

(22) «*My unique challenges have opened up unique opportunities to reach so many in need*» (Baruah, 2023). – «Унікальний стан відкрив переді мною унікальну можливість – можливість спілкуватися з тими, кому важко».

Генералізація може бути використана і при перекладі словосполучень, що спрощує сприйняття тексту в перекладі. Наприклад, коли оратор зазначає, що люди мають бути самими собою, він використовує словосполучення *perfectly suited* – «ідеально пристосовані». У перекладі можна використовувати більш загальне дієслово «створені», який описує стан людини як щось, з чим вона народилася і з чим вона повинна жити:

(23) «*You and I are perfectly suited to be who we were meant to be!*» (Baruah, 2023). – «Ми з вами створені для того, щоб стати тими, ким повинні стати!».

Також використовується прийом конкретизації, який допомагає перекладачеві точніше відтворювати оригінальний текст. Наприклад, більш нейтральне слово *bad* – «поганий», при перекладі замінюється більш конкретним словом «сумний», що дозволяє передати не просто загальну оцінку, а характеристику емоційного стану оратора:

(24) «*As bad as circumstances appear, there are better days ahead*» (Baruah, 2023). – «Хай якими сумними були обставини, попереду на вас чекає щось хороше».

Така ж ситуація спостерігається при використанні оцінних прикметників *good* – «хороший» та *worst* – «найгірший» як показників контрастності станів оратора. Перетворені на «вдалиий» та «жахливий» вони підсилюють емоційне забарвлення цього уривку тексту.

Створюючи метафори, оратор використовує порівняння між людиною та знаряддям праці. У наступному прикладі людина порівнюється зі ложкою або паличкою, що перебувають у центрі горщика й допомагають перемішувати страву. При перекладі метафора спрощується й доходить до більш загального поняття осі землі. У цьому випадку слово *stick* – «палиця» перекладається як «вісь», яка уявно зображується як палиця з певним призначенням:

(25) «*You should consider yourself the stick and the world your pot of stew*» (Duckworth, 2022). – «Ви – вісь, і цей світ обертається довкола вас».

За таким перекладом частково втрачається стилістичний вплив оригінального тексту, оскільки змінюється образ, що лежить в основі порівняння. Це також призводить до зміни експресивності вислову, його функції в контексті та його впливу на слухача. Перекладач, застосовуючи такі трансформації, повинен урахувати еквівалентність перекладу відносно оригінального тексту.

Прикладом відображення варіацій значення початкового слова при перекладі може послужити заміна прикметника *powerful* на «потужний» з метою показати, наскільки оратор високо цінує любов як емоцію та стан людини.

Український переклад використовує прикметник «величезний», який відображає особливості слововживання в українській мові, включаючи готове словосполучення «величезний дар»:

(26) «*The older I become, the more I realize what a powerful gift it is to be loved like that*» (Duckworth, 2022). – «*Із віком я чіткіше усвідомив, що подібна любов – величезний дар*».

Поміж іншого, можна врахувати можливі відшкодування втрат, що виникають під час перекладу, і обумовлені потребами у передачі культурно-специфічної лексики та культурних реалій. Компенсація може мати семантичну або стилістичну природу. Семантична компенсація спрямована на відтворення лексики та реалій, які не мають еквівалентів у мові перекладу, тоді як стилістична компенсація має на меті викликати у читача цільового тексту ті ж емоційні реакції, що й у читача початкового тексту.

Комунікативний підхід до перекладу передбачає використання такого методу передачі вихідної інформації, щоб перекладений текст мав такий же вплив на отримувача, як і вихідний текст. У цьому типі перекладу основну увагу приділяють не лише мовній структурі вихідного тексту, а й його семантичному та емоційно-естетичному значенню. Основним критерієм якості та правильності такого перекладу є адекватність [13, с. 134]. У порівнянні з функціональним перекладом, комунікативний переклад не здійснює жодних скорочень або спрощень вихідного матеріалу. Правильніше назвати те, що зазвичай вважається літературним або художнім перекладом, комунікативним перекладом, оскільки він враховує прагматику отримувача. Цей підхід є найоптимальнішим для перекладу художньої літератури, публіцистики та деякої частини науково-теоретичних та популярних текстів [36, с. 246–248].

Під комунікативним перекладом розуміється переклад, який припускає формальні та семантичні відхилення від оригіналу, з обов'язковим збереженням його прагматичної функції. Наприклад, перекладач може відмовитись від

відтворення метафори у перекладі та вжити стилістично нейтральний зворот, який відображає суть метафоричного висловлювання.

У комунікативному перекладі, функція має більший пріоритет ніж форма, що дозволяє уникнути втрати смислу, але це може призвести до втрати внутрішньої структури. У термінології О. В. Ребрія комунікативний переклад називається деметафоризацією і, за його поглядом, є найефективнішим способом перекладу метафор та інших образних засобів вихідної мови. Комунікативний переклад використовується у всіх ситуаціях, коли прямий переклад метафори неможливий через особливості мови [15, с. 192].

Для передачі вихідних текстів з високою соціально-культурною значущістю, призначених для масової аудиторії, використовується комунікативно-прагматичний повний переклад, який має докладний зміст [23, с. 163]. Якщо говорити про комунікативний переклад, то його основна мета полягає у збереженні задуму, що закладений у словах вихідного тексту. У той же час, семантичний переклад спрямований на відтворення змісту початкового тексту, поєднуючи його з формою у нерозривному зв'язку. Цей вид перекладу прагне до максимальної точності, хоча втрати неминучі.

Отже, спосіб перекладу – це підхід до перекладу, при якому увага звертається на знак або сенс. Під час перекладу перекладач стикається з потребою застосовувати різновиди трансформацій, які, в свою чергу, реалізуються засобами перекладу – іншими словами, методами розв'язання конкретної перекладацької задачі.

Загалом, при перекладі виступів Ted Talk з англійської мови на українську використовуються лексико-семантичні перетворення, які спрямовані на досягнення необхідного емоційного впливу на читача. Ці перетворення включають розширення або звуження значення, уточнення та модифікацію тексту з метою створення персуазивного ефекту для досліджуваних текстів про освітні проблеми.

3.2. Прийоми українського перекладу англомовних виступів Ted Talk із проблем освіти

Звернемо більш детальну увагу на особливості відтворення прагматичного потенціалу лексико-семантичних засобів при перекладі виступів Ted Talk із проблем освіти. Загалом, коли відтворюються переконливі повідомлення в перекладі, головною метою перекладача є передати бажання автора повідомлення вплинути на адресата з метою переконати його у чомусь. Тому перекладач повинен створити ситуацію, де тексти оригіналу і перекладу співпадають з комунікативної, емоційно-естетичної та прагматичної точки зору, створюючи вторинний текст перекладу, який заміняє оригінал у новому контексті. Розглянемо наступний приклад перекладу фрагмента виступу українською мовою:

(27) «*Truly, “thoughts are things”, and powerful things at that, when they are mixed with definiteness of purpose, persistence, and a burning desire for their translation into riches, or other material objects*» (Duckworth, 2022). – «*Воістину, «думки матеріальні», та ще й досить потужні; вкупі з чіткою метою, наполегливістю та сильним бажанням вони перетворюються на гроші та інші матеріальні цінності*».

У цьому прикладі застосовано ряд технік перекладу, які дозволяють перекладачу максимально наблизити вихідний текст до його оригінального прагматичного та переконливого потенціалу. Наприклад, переклад метафоричного виразу «*thoughts are things*» здійснено шляхом заміни іменника на прикметник: «*думки матеріальні*». Це дозволяє уникнути прямого перекладу на українську мову, а також використати вже існуючий в українській мові вираз з подібним значенням, що полегшує сприйняття основного змісту вислову українським читачем. Така трансформація в перекладі є доцільною й необхідною.

Переклад зазначеної структури вихідного тексту, такої як «*definiteness of purpose*», вимагає граматичних заміни. В українській мові ця конструкція не є типовою, тому перекладач використовує більш зрозумілий вираз «чітка мета». Замість іменника, перекладач використовує прикметник, щоб уникнути дослівного перекладу додаткових характеристик та визначень, замінюючи їх на більш зрозумілі для українського читача прикметникові вирази.

Словниковий вираз «*truly*», який стоїть на початку речення, можна перекласти як «воістину», що змінює стилістичне забарвлення тексту і робить його більш виразним та літературним. Це допомагає зберегти експресивність оригінальної мови, яка інколи втрачається при перекладі. Така зміна стилю сприяє реалізації прагматичного потенціалу тексту.

Під час передачі словосполучення «*burning desire*» спостерігається загальне згортання значення та зменшення його експресивності. Епітет «*burning*» у цьому випадку має надзвичайно експресивне звучання. Однак, перекладач повністю уникає передачі виразного образу полум'я як символу бажання та наполегливості, вибираючи нейтральний варіант «сильний».

Такий переклад не є еквівалентним, оскільки перекладач використовує техніку, яка призводить до втрати сили та потенціалу вихідних слів. Більш доцільним було б зберегти виразний образ, використаний у початковому тексті, та перекласти вислів «*burning desire*» як «палке бажання».

При перекладі промов TED Talks на українську мову використовуються перестановки та граматичні заміни, оскільки українська та англійська мають різну граматику та синтаксис. Перекладачі повинні виявляти еквіваленти або аналоги граматичних і синтаксичних структур англійської мови, щоб адаптувати текст промови до мови перекладу:

(28) «*Psychologists have correctly said that “when one is truly ready for a thing, it puts in its appearance”*» (Duckworth, 2022). – «Правду кажуть психологи: «Коли ви справді готові до чогось, воно до вас прийде».

У цьому прикладі першу частину речення (*Psychologists have correctly said*) було перекладено українською з використанням прийому перестановки, де підмет став на кінець структури, а додаток було винесено наперед. Вислів «*puts in its appearance*» у перекладі спрощено до «*прийде*», щоб передати загальне значення. Тут також помітне стиснення початкової форми, оскільки аналогічне значення можна передати одним словом. Крім того, у англійському реченні використано фразове дієслово «*puts in*», аналогу якого в українській мові немає. Тому природньо скорочується початкова форма речення, але в цілому це допомагає перекладачеві компенсувати вагомість перекладу в інших частинах, зберігаючи в приблизній мірі однакову довжину речення при перекладі. У наступному прикладі також спостерігаємо членування речення як один із перекладацьких прийомів:

(29) «*It has a sly habit of slipping in by the back door, and often it comes disguised in the form of misfortune, or temporary defeat. Perhaps this is why so many fail to recognize opportunity*» (Duckworth, 2022). – «*Така вже природа шансу. Він найчастіше приходиться звідти, звідки його не ждуть, та ще й у вигляді невдачі або тимчасової поразки. Мабуть, тому багато хто не впізнає його*».

У даному прикладі речення «*It has a sly habit*» було перероблено під час перекладу, виділивши його в окреме речення (*Така вже природа шансу*). Перекладач застосовує техніку коагуляції, додавши лексему «шанс», яка згадується у попередніх реченнях оригінального тексту. Крім того, лексема «*habit*» замінена на «*частина природи*», що вказує на використання методу узагальнення, оскільки слово в перекладі має більш широке значення, ніж початкова лексема.

Також, у цьому тексті можна помітити, що відсутній елемент, пов'язаний з образом застосування «*сходження, проникнення*» через задні входи, який використовується у вислові «*slipping in by the back door*». У перекладі цей вислів був замінений загальним виразом, який не передає ту саму інтенцію. Таким чином, переклад може сприйматись як пояснення оригінального вислову у тексті, що не завжди є необхідним. Буде доцільнішим зберегти образний потенціал і

експресивність вихідного тексту, передавши його як «*прослизнути у задні двері*» при перекладі.

Основними проблемами, які виникають при перекладі такого типу текстів, є відмінності в граматичних і лексичних системах оригінальної мови та мови перекладу, а також складність передачі засобів переконливості і функцій освітнього дискурсу. Для перекладача викликом є забезпечення того ж рівня мотивації, впливу і натхнення, які втілює оратор у своєму виступі. Розглянемо приклади складнощів передачі засобів переконливості англійських текстів дискурсу TED Talks засобами української мови.

Зокрема, одним з методів перекладу, що використовується для подолання труднощів перекладу, є антонімічний переклад. Це перекладацький прийом, що полягає у заміні форми слова або словосполучення на протилежну (позитивну замінюється на негативну і навпаки). Зміст перекладу залишається в основному подібним [32, с. 15]. Антонімічний переклад передбачає створення конструкції з подвійним запереченням, що виникає через різницю в утворенні заперечних конструкцій в англійській та українській мовах, оскільки конструкції з подвійним запереченням практично відсутні в англійській та є вкрай типовими для української мови.

Наприклад, у наступному зразку переклад антонімічними засобами дозволяє зберегти акцент на негативних аспектах страждань, які відчував оратор. Фраза «*I do have distinct challenges*» у цьому фрагменті передається як «*не так вже й легко*»:

(30) «*Yes, I do have distinct challenges, but I also am blessed with a loving family, with a keen enough mind, and with a deep and abiding faith*» (Duckworth, 2022). – «*Так, мені нелегко ведеться, та я маю люблячих родичів, Господь дав мені жвавий розум і вселив у мою душу глибоку і щирю віру*».

Для подолання труднощів перекладу може використовуватися цілісне перетворення. Цей перекладацький прийом передбачає вираження смислу

сказаного однією мовою засобами іншої мови, які не є ані словниковими, ані контекстуальними відповідниками окремих слів [27, с. 84]. Ця перекладацька трансформація дозволяє передати зміст та емоційне наповнення висловлювання, часто нехтуючи його формою, проте ставлячи за мету саме ефект, який повинно надавати це висловлювання на читача, таким чином, зберігаючи персуазивність мотиваційного тексту, що є найважливішим завданням перекладу таких текстів.

У процесі відтворення персуазивності текстів дискурсу Ted Talks часто використовується цілісне перетворення, яке включає передачу ідіоматичних виразів за допомогою описових фраз, наприклад:

(31) «*Life may be kicking you around right now*» (Duckworth, 2022). – «*Можливо, сьогодні життя повертається до вас не найкращим своїм боком*».

Евфемістичні ідіоматичні вислови можуть передаватися одним компактним словом, яке пом'якшує рівень евфемізації, але зберігає смислове навантаження тексту, наприклад:

(32) «*If I was helpless and unable to experience life, he felt I would be better off with God*» (Duckworth, 2022). – «*Якби я виявився безпорадним і нездатним упоратися з життєвими негараздами, то, як йому здавалося, ліпше б мені було померти*».

У деяких випадках різні стандартні вислови, що використовуються у тексті, можуть бути передані одним словом, як, наприклад: *knowing deep in my heart of hearts* – «напевне знаючи». Крім того, також можуть використовуватися вислови з емоційним навантаженням, які включають кличні речення:

(33) «*What's worse is that when you consider yourself unworthy*» (Duckworth, 2022). – «*Хіба може щось бути гірше!*».

У цілому, труднощі перекладу та їх подолання значною мірою залежать від майстерності перекладача, його розуміння прагматичних інтенцій та стилістики вихідного твору, здатності передати не тільки мовний, а й ідейний зміст твору. Всі ці аспекти мають велике значення для таких жанрів, як мотиваційна та освітня

література, оскільки головним завданням є передача переконливості, яка є основою цього жанру й передбачає використання всіх мовних засобів. Ігнорування цього аспекту призведе до втрати значної частини функціонального потенціалу виступу й спотворить його вплив на читача, що був передбачений автором оригіналу.

3.3. Особливості відтворення прагматичного змісту при перекладі англомовних виступів Ted Talk

Ще одним важливим питанням, яке потребує вирішення у рамках дослідження, є методика навчання лексико-семантичних аспектів перекладу текстів мотиваційного англомовного дискурсу українською мовою. Основою методики навчання перекладу є спеціально розроблена система вправ та завдань, які виконуються в певній послідовності та достатній кількості для формування необхідних вмінь та навичок перекладу у практичній професійній діяльності.

Вправи допомагають конкретизувати, деталізувати та трансформувати розуміння теорії, яке було досягнуте на попередньому (теоретичному) етапі, у конкретні уявлення та базові перекладацькі вміння практичного характеру [29, с. 36]. Вправи, так само як і теоретичні знання, є неодмінною складовою та змістом навчального процесу і, отже, повинні бути чітко організованою системою навчання, або, іншими словами, моделлю, і підпорядковуватися певним правилам.

Для більшої оптимізації процесу навчання роботи над перекладом доцільно розпочати з підготовчого етапу. Головною метою цього етапу є підготовка студентів до перекладу текстів з англійської на українську шляхом формування у них основних теоретичних знань. Крім того, на даному етапі розвиваються мономовні (оціночні) навички використання рідної мови та формується вміння дивитися критичним поглядом на текст.

Вправи та завдання на цьому етапі ґрунтуються, насамперед, на роботі з паралельними текстами українською та англійською мовами. Наприклад, студенти обирають кращу версію перекладу тексту серед кількох запропонованих українською мовою, які були виконані студентами та професійними перекладачами. Враховуються норми української мови, правила поєднання слів та синтаксис.

При цьому робота з термінологією може проводитися на прикладі текстів у галузі перекладознавства українською мовою. На етапі доперекладного аналізу завдання та вправи спрямовані на формування знань та навичок доперекладацького аналізу, який дозволяє розглянути текст у цілому з погляду змісту та структури. З його допомогою студенти розуміють, що головна складність у перекладі полягає у передачі сенсу загалом з урахуванням його форми, для цього вони повинні провести повний аналіз тексту.

Основною метою перекладацького етапу є навчити студентів використовувати основні методи та прийоми перекладу, необхідні для перекладу текстів з англійської на українську. Варто відзначити, що ці вправи спрямовані на виконання певної операції, хоча вони можуть поєднувати кілька операцій одночасно. Оптимальною ситуацією є, коли кожна вправа має лише одну складність перекладу, але на практиці це не завжди можливо. Виконання вправ може бути письмовим в аудиторії або вдома, але рекомендується детально обговорювати їх виконання на заняттях, коментуючи та пояснюючи рішення перекладацьких завдань.

Група вправ перекладу є надзвичайно важливою частиною навчального курсу з перекладу та належить до білінгвальних вправ. На другому етапі студенти займаються вирішенням конкретних труднощів, пов'язаних з перекладом, та розвивають навички виконання різноманітних перетворень на рівні лексики, граматики та синтаксису. Рекомендується виконувати завдання, які охоплюють як зв'язні тексти, так і окремі висловлювання. Серед типів вправ можна зазначити:

- вправи на підстановку;
- вправи на переклад з використанням зазначених трансформацій;
- вправи на переклад зв'язного тексту з вказівкою окремих труднощів перекладу.

Розглянемо кілька прикладів вправ, які можна використовувати для навчання перекладу мотиваційних текстів з англійської мови. По-перше, важливо звернути увагу на можливі труднощі лексико-семантичного перекладу. Особливо, переклад фразеологічних одиниць може створювати складнощі, тому на етапі навчання перекладу можна використовувати такі вправи:

I. Translate the following sentences, paying attention to the highlighted phraseological units. Argue the choice of translation technique, support your position with the dictionary definition of this expression:

1. *He tends to exaggerate, so if I were you it's **take** everything he says **with a pinch of salt**.*
2. *I think you'd better phone your mother to tell her you've arrived safely. It **will set her mind at rest**.*
3. *It's getting very late. I think we ought to **call it a day**.*
4. *He's going to become Prime Minister one day. **Mark my words!***
5. *The owner needed to sell his Jaguar in a hurry, so **I got it for a song** –only for £1000!*
6. *We're off to a conference on Wednesday, so we're relying on you **to hold the fort** until we get back.*
7. *The doctor told me **to take it easy**.*
8. *I can't think why they ever got married. They have absolutely **nothing in common**.*

Крім того, переклад текстів виступів передбачає постійну працю з образними засобами, тому запропонуємо також вправу, спрямовану на роботу зі стилістичним рівнем тексту:

II. Translate the following expressions, paying attention to the figurative component, comment on how it is possible to convey these stylistic devices without loss?

1. *He crowded a lot of adventures **into** his young life.*
2. *The invention of the printing press is among the **highest points** in the history of education.*
3. *This political party contains a new **plank** in its platform.*
4. *His **span of life** was but short.*
5. *The steam drop hammer has a massive frame which takes the **punishment** from the terrific impact of the ram.*
6. *Cast iron proof was given to show that he was guilty.*
7. *This was rather an unusual mood for Mr. N. whose mind **navigated** rather larger seas than those where his daughter's small barques adventured.*

III. Choose one of the Ted Talks on the topic of education and translate 2 minutes of the speech into Ukrainian. Feasibility analysis of the translation, determine the applied translation techniques.

Окрім того, для навчання перекладу українською мовою виступів Ted Talk можна використати такі вправи:

1. Аудіювання та переклад: Прослухайте оригінальні виступи Ted Talk та перекладіть їх на українську мову. Після цього порівняйте свій переклад з оригіналом, щоб виявити помилки та вдосконалити свої навички.
2. Письмовий переклад: Оберіть виступ Ted Talk, над яким бажаєте попрацювати. Прослуховуйте його кілька разів і намагайтеся написати письмовий переклад на українську мову. Така вправа допоможе розвинути у вас навички писемного перекладу та встановити рівень власного розуміння англійського тексту.
3. Відеоаналіз: Перегляньте українські переклади виступів Ted Talk, доступні на різних платформах. Аналізуйте, як вони передають англійський текст

та виразно викладають його думки та ідеї. Виокремлюйте цікаві фрази та стиль перекладу для подальшого використання у своїх власних перекладах.

4. Рольові ігри: Разом з іншими студентами проводьте рольові ігри, де ви будете перекладати виступи один одному. Це допоможе вам відпрацювати швидкість та точність перекладу, а також навчитися приймати незнайомий текст та швидко адаптуватися до нього.

5. Обговорення: Вивчайте теми, які часто зустрічаються в виступах Ted Talk, та збирайтеся з друзями або спільнотою, щоб обговорювати їх на українській мові. Використовуйте свої навички перекладу, щоб чітко та зрозуміло висловлювати свої думки та ідеї.

Ці вправи допоможуть студентам розвинути навички перекладу українською мовою та підготуватися до ефективного перекладу виступів Ted Talk українською мовою.

Таким чином, крок за кроком працювати над процесом навчання перекладацької діяльності не викликає сумніву. Роботу з вправами для навчання перекладу можна розділити на три етапи відповідно до етапів перекладацької діяльності:

Підготовчий етап, що формує основну складову перекладацької компетенції, під час якого студенти отримують необхідні теоретичні знання, щоб виконувати перекладацьку діяльність (починається з лекційного курсу);

1 етап, етап доперекладацького аналізу та інтерпретації тексту, включає виконання доперекладних вправ; його мета – розвиток у студентів здатності знаходити та визначати найкращий варіант перекладу, створює умови для успішного здійснення перекладацької діяльності;

2 етап – виконання власне перекладу, включає перекладацькі завдання та вправи, формує специфічну та спеціальну складові, які реалізуються у вмінні здійснювати основні перекладацькі перетворення та виконувати методи та прийоми перекладу;

3 етап – редагування, усунення та виправлення семантичних та стилістичних помилок у перекладі.

Вивчення особливостей, прийомів та труднощів перекладу текстів англomовних виступів Ted Talk українською мовою показало, що відтворення мовних засобів переконливості та мотивації відбувається шляхом застосування різних рівнів перекладу – лексико-семантичних, граматичних та лексико-граматичних трансформацій. Найбільш застосовуваними перекладацькими трансформаціями є граматичні, обумовлені різницею у граматиці між оригінальною мовою та мовою перекладу, а також необхідністю акцентувати увагу на певних аспектах розповіді або ж пропустити деякі з них, якщо вони не несуть основного смислового навантаження.

Дослідження методики навчання перекладу мотиваційних текстів показало, що процес навчання перекладу складається з чотирьох етапів – підготовчого, доперекладного, перекладного та післяперекладного (етап редагування перекладу). Були розглянуті приклади вправ для навчання перекладу, які дозволяють студентам оволодіти лексико-семантичними засобами англійської мови, характерними для дискурсу виступів Ted Talk.

ВИСНОВКИ

Згідно з теоретичним дослідженням, науково-популярний дискурс є сукупністю текстів, які стосуються наукової комунікації та є зрозумілими для неспеціалістів, одночасно втілюючи науковий та спрощений опис світу. Учасники наукового дискурсу включають науковців, професіоналів і фахівців. Основна мета науково-популярного дискурсу полягає у передачі наукових фактів та інформації зрозумілим для нефхівців способом. Серед цінностей, які важливі для науково-популярного дискурсу, можна виділити бажання знаходити правду, чесність досліджень, повагу до інших думок, шану до історичних та статистичних даних, розширення знань та доведення їх об'єктивності.

У цілому, науково-популярний дискурс характеризується поєднанням різних стилів, включаючи науковий, публіцистичний, побутовий та художній. Це пояснюється цілями і учасниками такого типу дискурсу, оскільки науково-популярний текст завжди спрямований, перш за все, на широку аудиторію, яка не має спеціальних знань або освіти. Метою такого дискурсу є популяризація науки та передача наукових фактів аудиторії простими та цікавими способами. Тому в англійському науково-популярному дискурсі часто використовуються стилістичні, експресивні та емоційно забарвлені засоби, які більш характерні для художніх та публіцистичних текстів, ніж для наукових.

Адже науково-популярний дискурс володіє різноманітністю лексичних, морфологічних і синтаксичних засобів, які відрізняються від характерних рис мовлення у наукових працях. Зокрема, такий дискурс включає безліч експресивних елементів та засобів виразності, які в цілому не є характерними для наукового дискурсу. Використання таких мовних та стилістичних елементів спрямоване на вплив на отримувача інформації. Отже, прагматичний компонент є важливим у науково-популярному дискурсі.

Науково-популярний дискурс також відрізняється сильним прагматичним потенціалом. У складі провідних прагматичних стратегій науково-популярного дискурсу можна виділити чотири комунікативні стратегії: інформаційно-аргументуюча, маніпулятивно-консолідуєча, експресивно-апелятивна та контрольньо-оцінна. Ці стратегії реалізуються через використання комунікативно-мовленнєвих тактик на рівні тактичних кроків у формі наративу або діалогу.

Публічні промови у стилі TED Talk різко відрізняються від традиційних академічних та наукових промов. Вони мають інтерактивний характер, сповнені діалогу та науково-популярної спрямованості. Мовлення виступаючих на конференції є ближчим до розмовного стилю, висловлювання стислі, з паузами, що слугують для наочного пояснення інформації. Ці паузи створюються за рахунок запитань, які ставить куратор конференції або жартів та відступів від основної теми. Вони допомагають аудиторії зосередитися та розслабитися, аби не втрачати уваги до розвитку думок спікера.

В цілому, виступи TED Talk, незалежно від формату (монологічний або діалогічний), використовують багато лексико-стилістичних та стилістичних прийомів. Усі ці прийоми спрямовані на забезпечення головних характеристик науково-популярного дискурсу – доступності та цікавості для аудиторії. Однак, термінологія, яка використовується в цих промовах, зберігає науковий характер в обмеженій кількості та зазвичай пояснюється самим спікером або ведучим. Крім того, оратори постійно використовують безліч конкретних прикладів, як усних, так і відео- або візуальних матеріалів. На мовно-стилістичному рівні використовуються стилістичні прийоми для структурної та синтаксичної організації тексту, а також гумору, алюзій та інших засобів. Все це робить науково-популярний дискурс промов TED Talk цікавим та захоплюючим.

На прагматичному рівні в науково-популярному дискурсі використовуються як стратегії, так і тактики, які спільні з науковим дискурсом, а також стратегії та тактики, що мають за мету популяризацію наукової інформації. Наприклад,

науковою є інформаційно-аргументуюча стратегія, яка включає такі тактики, як виокремлення проблемної ситуації та предмету дослідження, аналіз існуючих матеріалів з даної теми, подання результатів наукових пошуків та експерименту, коментування та оцінка отриманих дослідженнями результатів. Ці тактики часто використовуються в початковій та заключній частинах виступів TED Talk. До стратегій популяризації наукових знань відноситься, перш за все, експресивно-апелятивна стратегія та відповідні їй тактики, такі як зниження категоричності, авторитетність, екземпліфікація, діалогізація, емоціоналізація, пояснення та спрощення, а також тактики комунікативної рівності та звернення до особистого досвіду.

В цілому, під час перекладу мовних засобів англomовного дискурсу Ted Talk використовуються різнорівневі перекладацькі трансформації – лексико-семантичні, граматичні і лексико-граматичні. Найчастіше зустрічаються граматичні трансформації, які обумовлені граматичними розбіжностями між оригінальною мовою та мовою перекладу, а також необхідністю акцентувати увагу на певних аспектах повідомлення або виключити деякі з них, якщо вони не несуть основного смислового навантаження. Головними граматичними трансформаціями при перекладі мовних засобів переконливості мотиваційного дискурсу є граматичні заміни, перестановки та перегруповання тексту.

Лексико-семантичні перетворення дозволяють змістовно, за допомогою розширення або скорочення, уточнення та модифікації значення досягти необхідного емоційного враження на читача перекладу, що має переконливий ефект в текстах мотиваційного спілкування. Лексико-граматичні перетворення обумовлені потребою зберегти семантику та емоційне навантаження висловлювання з метою досягнення його основної мети – впливу на читача й направлення його думок по шляху, що вигідний автору тексту. У цій групі головним видом перетворень є цілісне перетворення.

Окрім того, у третьому розділі дослідження розглянуто перспективи застосування вправ на основі текстів виступів Ted Talk у процесі навчання студентів-перекладачів, а також сформульовано методичні рекомендації щодо навчання студентів перекладу англомовних виступів Ted Talk у сфері освіти.

Перспективи подальших досліджень становить вивчення особливостей застосування прагматичних прийомів перекладу (форенізації та доместикації) як способу відтворення прагматичного потенціалу англомовних текстів Ted Talk виступів як зразку науково-популярного дискурсу.

Я, Гранкіна Юлія Олександрівна, своїм підписом засвідчую, що моя кваліфікаційна робота «Особливості українського перекладу англомовних публічних виступів із проблем освіти (на матеріалі TED talks)» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я дотримувалась принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безсонова А. С. Поняття «науково-популярний дискурс» в лінгвістичній літературі. Лінгвістичний вісник. 2016. Вип. 5. С. 102–110.
2. Вікторова Є. Ю. Дискурсивно-прагматична специфіка жанру лекції TED Talk (крізь призму функціонування в ній дискурсивів). Жанри мовлення. 2019. № 4 (24). С. 254–266.
3. Гніздечко О. В. Авторизація наукового дискурсу: комунікативно-прагматичний аспект (на матеріалі англomовних статей сучасних європейських та американських лінгвістів): автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04. Київ, 2005. 20 с.
4. Денисова С. П. Дискурс у сучасних комунікаційних системах. Дискурс у комунікаційних системах. Збірник наукових статей. Київ: КиМУ, 2004. С. 5–14.
5. Загнітко А. Лінгвістика тексту: навчальний посібник. Донецьк: Юго-Восток, 2007. 314 с.
6. Єфімов Л., Ясінецька О. Стилїстика англійської мови і дискурсивний аналіз: учбово-методичний посібник. Вінниця: Нова книга, 2004. 240 с.
7. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилїстичні проблеми. Вінниця: «Нова книга», 2004. 234 с.
8. Кочан І. Лінгвістичний аналіз тексту: навчальний посібник. Київ: Знання, 2008. 423 с.
9. Матяшевська А. І. Інтернет-лекція як особливий жанр. Жанри мовлення. 2020. № 3 (27). С. 238–245.
10. Мацьків П. В. Мовна картина світу в контексті суміжних наукових понять. Науковий вісник ДДПУ ім. І. Франка. Серія «Філологічні науки». 2017. № 7. С. 115–118.

11. Мацько Л. І., Кацавець Л. В. Культура української фахової мови: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
12. Мельник Л. Комунікативно-прагматичні особливості художнього дискурсу. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство). 2013. Вип. 17. С. 155–159.
13. Наріжна В. Г. Примітки перекладача. Л. Керролл Аліса в Дивокраї. Харків: Фоліо, 2008. С. 132–137.
14. Полковенко Т. В. Особливості редагування науково-популярних текстів для публікації в мережі Інтернет. Інтегровані комунікації. 2016. Вип. 1. С. 66–70.
15. Ребрій О. В. Пригоди Аліси в Україні, або про множинність сучасних перекладів. Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. 2009. №3. С. 190–205.
16. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
17. Савенко Т. Д. Деякі особливості науково-популярних текстів в аспекті викладання української мови як іноземної. Вісник Національного транспортного університету. 2010. № 21(2). С. 420–421.
18. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля, 2008. 712 с.
19. Сурмін Ю. П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація. Київ: НАДУ, 2008. 184 с.
20. Суха Є. В. Дискурсивні стратегії популяризації наукового знання. Вісник державного лінгвістичного університету. Серія «Мова знання». 2012. Вип. 6 (639). С. 212–219.
21. Шевченко Ю. В. Авторські стратегії популяризації у різножанрових науково-популярних текстах. *Philology. Theory & Practice*. 2022. Vol. 15. Iss. 3. P. 947–953.

22. Шепітько С. Компонента наукового дискурсу. Наукові записки. Випуск 89 (5). Серія: Філологічні науки(мовознавство). Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. С. 164–167.
23. Чередниченко О. І. Функції перекладу у сучасному світі. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. 2006. № 725. С. 162–165.
24. Baker M. In other words: A coursebook on translation. London – New York: Routledge, 2011. 352 p.
25. Baker M., Saldanha G. Routledge Encyclopedia of Translation Studies. Routledge, 2009. 704 p.
26. Hyland K. Disciplines and Discourses: Social Interactions in the Construction of Knowledge. Writing in Knowledge Societies. Anderson: The WAC Clearinghouse; Parlor Press, 2011. P. 193–214.
27. Kaiser R. The Dynamics of Retranslation: Two Stories. Translation Review. 2002. № 63. P. 84–85.
28. Liebert W. A. Communicative strategies of popularization of science (including science exhibitions, museums, magazines). Science Communication. Boston, MA: De Gruyter Mouton, 2020. P. 399–416.
29. Newmark P. A textbook of translation. Shanghai: Foreign Language Education Press. 306 p.
30. Newmark P. Paragraphs on Translation. Cleveden, Multilingual Matters, Ltd., 1993.
31. Perrault S. Communicating Popular Science: From Deficit to Democracy. Palgrave Macmillan, 2013. 201 p.
32. Robinson D. Becoming a translator. London: Routledge, 2000. 33 p.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

33. Crystal D. Dictionary of Linguistics and Phonetics: 6th Edition. Cambridge: John Wiley & Sons, 2011. 529 p.
34. Macmillan Dictionary. URL: <https://www.macmillandictionary.com/>
35. Oxford Learner's Dictionaries. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>
36. Routledge Encyclopedia of Translation Studies. Edited by Mona Baker. London and New York. 1998. 654 p.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

37. Bareti G. Education System v. Cultural Competence. TEDxDirigo. URL: https://www.youtube.com/watch?v=UBJBWenIjY&ab_channel=TEDxTalks
38. Baruah P. What makes a student excited to learn? TEDxFolsom. URL: https://www.youtube.com/watch?v=qC7VKp1nGQk&ab_channel=TEDxTalks
39. Chahrozian G. It's Not What You Teach, It's What Kind of Teacher You Are. TEDxAUA. URL: https://www.youtube.com/watch?v=diFrz4RENEY&ab_channel=TEDxTalks
40. Duckworth A. L. The strongest predictor for success. URL: https://www.youtube.com/watch?v=GfF2e0vyGM4&ab_channel=TED
41. Freitag M. How to make students (and teachers) want to go to school. TEDxYorkBeach. URL: https://www.youtube.com/watch?v=MBYIRmUurJ8&ab_channel=TEDxTalks
42. Katz J. Toxic culture of education: at TEDxUniversityofAkron. https://www.youtube.com/watch?v=BnC6IABJXOI&ab_channel=TEDxTalks
43. Musk E. The future we're building – and boring. TED. URL: https://www.youtube.com/watch?v=zIwLWfaAg-8&ab_channel=TED

44. Suzuki W. The brain-changing benefits of exercise | TED. URL:
https://www.youtube.com/watch?v=BHY0FxzoKZE&ab_channel=TED

SUMMARY

The master focuses on systematized theoretical material on the study of the features of popular-scientific discourse, the analysis of the speaker's oral speech, linguistic means of influencing the listener, and expressive means of speech in the texts of public speeches. In addition, the study systematizes knowledge about the peculiarities of translation of lexical-semantic and stylistic, pragmatic features of Ted Talk speeches as a sample of popular scientific discourse.

The research aims to study the peculiarities of the Ukrainian translation of English-language speeches on educational issues (on the material of Ted Talk lectures).

The object of the research is the modern English-language popular science discourse based on Ted Talk lectures on educational issues.

The objectives of the study were to clarify the concept of English-language popular science discourse, consider Ted Talk performances as an example of modern popular scientific discourse to carry out an analysis of the compositional features of the organization of the English discourse of Ted Talk lectures; analyze lexical-semantic and stylistic features of Ted Talk performances; consider the strategies and tactics of English-language popular scientific discourse (on the material of Ted Talk lectures); to find out the peculiarities of the reproduction of pragmatic content when translating English-language Ted Talk speeches.

The works of E. Y. Viktorivna, A. I. Matyashevskaya, Z. N. Zaripova and other researchers were examined. They are an effective means of popularizing scientific thought. However, due to their novelty, they are relatively little studied and are of considerable interest to linguists and translators. The blurring of the boundaries between popular science and scientific literature complicates the functional and genre categorization of TED Talks, which, in turn, affects the possibility of classifying discourse and communication strategies and the linguistic means used in such speeches.

The research used general scientific methods of description and generalization with elements of linguistic, contextual and content analysis of texts. The collection of material was carried out by the continuous sampling method. A descriptive method was used to systematize and generalize the observation results. The study of speeches and their comparison was carried out by applying the comparative collateral method. Peculiarities of translating speeches into Ukrainian were studied with the help of translation and structural analysis.

The study of popular scientific discourse features showed that this style has certain characteristics that combine different speech styles, such as scientific, journalistic, everyday and artistic. This is due to the intended purpose and audience of this type of discourse. In particular, a popular science text is always aimed at a wide readership, which mainly needs to gain specialized knowledge and understanding of scientific concepts. This way of expression aims to popularize science and convey scientific facts to the audience clearly and excitingly. This way of expression often uses stylistic, emotionally coloured means, which are more characteristic of artistic and journalistic texts than scientific ones.

A detailed analysis of the compositional organization of English-language Ted Talk performances showed that the structure is determined by their potential and the television format in which they perform. This encourages the organizers to plan and structure the content of the lectures carefully. For example, some specific strategies and principles underlie the communicative component of TED Talks. As in many television programs, the so-called principle of progressive growth of the audience's impatience is used, which increases its interest. The concept is that when a speaker talks longer, listeners become less attentive and impatient. That is why many TED Talks videos are about 10 minutes long, and the speakers' speeches are divided into separate phrases, which the conference host interrupts with his comments or additions. This helps to relieve the audience's attention load and avoids fatigue from a long, monotonous lecture.

The performances generally have a different structure, which is permeated with a through line. They often begin with an introduction to the problem, then highlight the history of solving the problem, give examples of failures, and finally discuss the method proposed by the speaker. The genre of Ted Talk lectures can explain this clear structuring. Even though each performance has a visible standardization - a limited time limit, a logical structure and various methods of attracting the audience's attention, it is worth noting some features of its structure. An analysis of practical materials indicates that the authors of TED talks structure their presentations in the form of a story, break them into subtopics and use markers to indicate the structure.

The research showed that at the lexical level, the use of terminology, proper names, abbreviations, and emotive and expressive vocabulary is inherent in English-language TED Talks. In addition, vocabulary is used to ensure the coherence of statements - prepositions, conjunctions, and interjections that help the authors of these lectures structure their speeches. In addition, TED Talks have a rich stylistic nature that is worth considering in a separate paragraph.

The stylistic means of expressiveness of English-language TED Talks on educational issues were described with special attention, which showed that TED Talks speeches in monologue and dialogue are rich in lexical-stylistic and stylistic techniques. All of them are aimed at ensuring the main characteristics of popular science discourse - accessibility and interest for the audience. In these speeches, the scientific aspect is kept, mainly in a limited amount, and, as a rule, is explained by the speaker or the presenter to the audience. In addition, speakers use many visual examples, including videos or visuals. From a linguistic and stylistic point of view, techniques of structural and syntactic organization of the text are actively used, as well as means of humour, allusion, antithesis, parallelism, etc. All this makes the popular science discourse of TED Talks interesting and exciting for the audience and promotes the speakers' popularization of valuable and innovative ideas.

It should be noted that the analysis of the translation strategies of Ted Talk educational texts showed that when translating Ted Talk speeches from English into Ukrainian, lexical-semantic transformations are used to achieve the necessary emotional impact on the reader. These transformations include expanding or narrowing the meaning clarifying and modifying the text to create a persuasive effect on educational issues for the texts studied.

The difficulties of translation and their overcoming largely depend on the skill of the translator, his understanding of the pragmatic intentions and stylistics of the original work, and the ability to convey not only the linguistic but also the ideological content of the work. All these aspects are of great importance for such genres as motivational and educational literature since the main task is to convey persuasiveness, which is the basis of this genre and involves using all linguistic means. Ignoring this aspect will lead to the loss of a significant part of the functional potential of the speech and distort its impact on the reader, which the original author foresaw.

Another critical issue that needs to be resolved within the framework of the study is the method of teaching lexical-semantic aspects of translating motivational English discourse texts into Ukrainian. The teaching methodology of translation is a specially developed system of exercises and tasks performed in a specific sequence and in sufficient quantity to form the necessary skills and abilities of translation in practical professional activity.

The group of translation exercises is an essential part of the training course on translation and belongs to bilingual exercises. In the second stage, students deal with the solution of specific difficulties related to translation and develop the skills of performing various transformations at the vocabulary, grammar and syntax level. It is recommended to perform tasks that cover both connected texts and individual statements. Among the types of exercises, we can mention substitution exercises, translation exercises using the specified transformations, exercises on translating a connected text with an indication of individual translation difficulties.

Research on the methodology of teaching the translation of motivational texts showed that teaching translation consists of four stages - preparatory, pre-translation, translation and post-translation (translation editing stage). Examples of exercises for learning translation that allow students to master the lexical-semantic means of the English language, characteristic of the discourse of Ted Talks, were considered.

From the findings, TED Talk presentations use many lexical-stylistic and stylistic techniques regardless of the format (monologue or dialogue). All these techniques are aimed at ensuring the main characteristics of popular scientific discourse - accessibility and interest for the audience. However, the terminology used in these speeches remains scientific in a limited amount and is usually explained by the speaker or presenter. In addition, speakers constantly use many specific examples, both oral and video or visual materials. At the linguistic and stylistic levels, stylistic techniques are used for the structural and syntactic organization of the text, as well as humour, allusions, and other means. All this makes the popular science discourse of TED Talks interesting and exciting.

At the pragmatic level, popular science discourse uses strategies and tactics common to scientific discourse and strategies and tactics aimed at popularizing scientific information. For example, scientific is an informational and argumentative strategy, which includes identifying a problem situation and the subject of research, analyzing existing materials on this topic, presenting the results of scientific searches and experiments, and commenting on and evaluating the results obtained by research. These tactics are often used in the opening and closing parts of TED Talks. The strategies for the popularization of scientific knowledge include, first of all, the expressive-appealing strategy and its corresponding tactics, such as reducing categoricalness, authoritativeness, exemplification, dialogization, emotionalization, explanation and simplification, as well as tactics of communicative equality and appeal to personal experience.

Prospects for further research are the study of the peculiarities of applying pragmatic methods of translation (foreignization and domestication) to reproduce the pragmatic potential of English-language texts of Ted Talk speeches as a sample of popular scientific discourse.

Key words: speech, peculiarities, lexical-semantic and stylistic features, communication strategies, generalization, description, scientific style, preparatory stage, substitution exercises, reproduction.